

85.00

HA
21
3

Sala	H
Gab.	
Est.	15
Tab.	0
N.º	

Am

10
H-A
21
3(18)

JUSTITIA BELLI ET PACIS

IN
STATU REGNI PORTUGALLICI
FUNDATA,
SIVE

HISTORIA PORTUGALLIÆ,

In qua quæ recensentur Bella gesta, Fœdera inita, Judicia in-
stituta, Leges fundamentales, Ordinationes politicæ, aliaque
Acta publica & domestica, à parte Portugallorum justa, Na-
turæque ac Gentium Juri consentanea esse,

PRÆSIDE

VIRO AMPLISSIMO, EXCELLENTISSIMO ATQVE
CONSULTISSIMO.

DN. HENRICO COCCEJO,

ANTECESSORE, DECRETAL. PANDECTARUM ET JURIS GENTIUM
IN ALMA ARCHI-PALATINA PROFESS. ORDINARIO, ET REGI-
MINIS ELECTORALIS CONSILIARIO GRAVISSIMO,
DNO. ET FAUTORE SUO COLENDISSIMO,

Ad Diem Julii, M DC XXCVII.

Defendit

BURCHARDUS NEUKIRCH, Westph. Paderb."

AUTOR & RESPONDENS.

Hodie Consiliarius Electoralis Palatinus, & Præfectus
urbi Heidelbergensi.

Editio altera.

Francofurticis Viadrum, LITERIS CHRISTOPHORI ZEITLERI, 1710.

SERENISSIMO. POTENTISSIMO QVE.
PRINCIPI. AC. DOMINO.

DOMINO.

PETRO. II.

REGI. PORTUGALLIÆ. ALGAR-
BIORUM. CITRA. ET. ULTRA. MARE. IN.
AFRICA. DOMINO. GUINEÆ. CONQUI-
SIONIS. NAVIGATIONIS. ET. COM-
MERCII. ÆTHIOPIÆ. ARABIÆ.
PERSIÆ. INDIAEQVE.
&c. &c.

DOMINO. MEO. CLEMENTISSIMO.

NEC. NON.

H-A
21
3(18)

SERENISSIMÆ. AC. AUGUSTISSIMÆ.
PRINCIPI. AC. DOMINÆ.

DOMINÆ.

MARIÆ. SOPHIÆ.

ELISABETHÆ.

REGINÆ. PORTUGALLIÆ. AL-
GARBIORUM. CITRA. ET. ULTRA. MARE. IN.
AFRICA. &c. NATÆ. COMITI. PALATINÆ. RHENI.
DUCI. BAVARIÆ. JULIACI. CLIVIÆ. ET. MONTIUM.
COMITI. VELDENTIÆ. SPONHEMII. MARCÆ.
RAVENSPURGI. ET. MEURSIÆ. DO-
MINE. RAVENSTEINI.
&c.

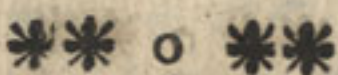
DOMINÆ. MEÆ. CLEMENTISSIMÆ.

SERENISSIME. AC. POTENTIS-
SIME. REX.
DOMINE. CLEMENTISSIME,
NEC NON
SERENISSIMA. ET. AUGUSTIS-
SIMA. REGINA.
DOMINA. CLEMENTISSIMA.

Dum Orbis terrarum fortunatissimo applaudit Hy-
menæo; Dum regis tædis nuptialibus accenden-
dis occupatur, & pro Majestatum Vestrarum
regalisque hujus Conjugii felicitate unanimi suf-
fragio publica vota nuncupat; liceat & mihi
inter hymenæos, inter conjugales tædas, inter vota deni-
que publica, hanc qualemcunque submississimæ observantiæ tesse-
rim Vestris Majestatibus humillimo cultu studioque exhibere.
Ea quidem est regii hujus connubii singularis magnificentia atq;
excellens conditio, ut culpa temeritatis non possit vacare is, qui,
dum infinitis propemodum intervallis à luce tantæ Majestatis
secernitur, Regalibus istiusmodi pompis ingerere sese integræ
fronte ausus fuerit. Attamen, quantum verecundiæ affert ad-
miratio Majestatis, tantum accedit animi ac fiduciæ ex commu-
nitione gaudii publici; cum, ut lætitia ad omnium animos, ita
gratulandi studium ad omnium officium pertinere, ejusque co-
pia non summis modo, sed & mediis atque infimis concessa esse vi-
deatur. DEUM immortalem! quale, quantumque istud est
matrimonium! Quàm bonis omnibus exoptatum! Quam digni-
tate augustum, celebritate famosum, splendore magnificum, omi-
ne fortunatum! Videre mihi videor CRUCEM LUSITA-
NICAM*

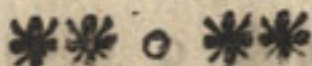

NICAM. *felicissimi ominis; videre videor Salomonem in throno; Regem, inquam, video, cui Sapiencia desponsatur, Virago Palatina, SOPHIA nomine & omine, cui proinde patet janua, nuptias regias celebraturæ. Commendavit suum Olympias Alexandrum à sapientia, quod uxorem duxerit, non tam oculis quam auribus, plusque tribuendum censuerit sparsorumumori, quam visæ pulchritudini. Extollat tua Te Lusitania, Rex Potentissimæ, qui SOPHIAM duxisti auribus, ut appareret, oculos non esse solos in amore Duces. Ablegasti Virum gravitate, autoritate, prudentiaque insignissimum, ac rerum gerendarum dexteritate Peregregium, illustrissimum Excellentissimumque Dn. Emanuelem Tellesium Silvium, Comitem Villar-Majorium, ut, quod res esset, ex tanto, tamque perspicaci acciperes iudicio. Audivisti, & à vide audivisti, qui morum cultus, quæ laus, quæ animæ dotes Regiæ Tuæ Sponsæ essent; & hinc pulcherrimè dotatam esse, cum Plauto sciebas. Inventa tibi est Regia Conjux, qualem Claudio Imperatori quæsitam in Senatu Romano, & Principi cuique quærendam esse, ait solertissimus morum Principalium scrutator Tacitus; Sanctimoniâ, spe fecunditatis, & nobilitate insignem. Et conjugem Regiam, quam Tacitus verbis, re SOPHIA Palatina exhibet. Exoptasti sanctimoniam in Coniuge, Potentissime Rex? En ipsum pietatis vultum & sanctimoniæ faciem! Spem fecunditatis secutus est? En sponsam ex Serenissima Domo Palatina, cui gentile quasi & laus familiaris est fecunditas! Nobilitatis vero apicem quis dicendo consequetur? Constat, domum Palatinam florem esse Nobilitatis Germanicæ, & omnis Serenitatis in Imperio, quin in toto propè Europæo orbe Christiano, complexum atque compendium. Natales suos illa habet cum ex Carolo Magno Imperatore, tum ex Conradorum vetustissimo sanguine Salico, id est, Palatino; quæ duæ sunt Nobilissimæ prosapiarum Imperii Origines. Præterea verò Domus hæc per Universam propè Europam,

(Cruz insigne Lusitaniæ)

*pam, & suprema ejus capita Genus suum Nobilitatemque dif-
fundit. Quis enim credat, Serenissimam hanc domum Electora-
lem Neoburgico-Palatinam, Regiæ Sponsæ Genitricem, XXII.
Cæsaribus illustrem esse, atque de stirpe sua masculina XI. Impe-
ratoribus Romanis orbi dedisse? At tot computat Dominicus Fran-
ciscus Calin de Marienberg in Libro cui titulus: Gentilitius
honos Seren. Neoburgicæ Profapiæ. Quis credat, eam
sex Imperatrices, præter modernam Gloriosissimam Augu-
stam: viginti septem Reges Hispanos, Castellæ, Arragoniæ Le-
gionis, & Asturum: sex Reges Franciæ: quatuor Reges Lusita-
niæ: quinque Reges Angliæ: Novendecim Scotiæ: totidem Na-
varræ & Siciliæ: unum & viginti Reges Hungariæ & Bohemiæ:
quinque Reges Poloniæ: undecim Daniæ & Sueciæ: Tredecim
Reginas variarum Nationum, præter modernam Regiam
Sponsam Lusitanicæ: Electores duos Brandeburgicos, unum Sa-
xoniam, &c. produxisse? Id verò asserit & singulorum quoque no-
mina ordine per deductiones singulas particulatim & explicatius
exhibet Tractatus, qui inscribitur: Annulus memoriæ, Se-
renissimo Principi Josepho Jacobo Archiduci Austriæ, filiolo Cæ-
sareo, Regiæ Sponsæ ex Augusta sorore Nepoti, dicatus & con-
secratus. Taceo Cæsareas Regiasque filias in Domum Palatinam
ejusque thalamos deductas; quo nomine Rupertus Imperator,
Palatinorum Pater, Adulfum Imperatorem, Atavum, ipsumque
adeo Habsburgensium Heroem, Rudolfum I. Magnum illum Au-
gustissimæ familiæ Austriacæ Autorem, Tritavum habuit. Ta-
ceo Duces ac Principes, qui hodieque Palatinatum Bavariamque
prolixo numero, & immortalis Nominis sui gloriâ ac Heroicarum
Virtutum laude insignes tenent. Memorandum verò ante o-
mnia esset geminum illud familiæ Palatinæ ac Bavaricæ, cum
gloriosissima Austriaca ac Cæsarea Connubium hodiernum, cujus
necessitudinis vinculo orbis terrarum continetur. Memoranda
quoque foret summa ac vetustissima Comitatus Palatii Imperii
dignitas, quæ Sacra Cæsareæ purpuræ semper proxima fuit. Sed
majora*

*majora & ampliora longè hæc sunt, quam ut paucis absolvi possint. Materni quoque stemmatis vetustas imagines ac gloriam quis nescit? Serenissimam inquam & Heroum feracem Landgravorum Hassiæ gentem, ex qua Serenissimæ Electrix, Regiæ sponsæ Mater, originem ducit, quæque à veteribus Brabantia Ducibus olim orta, in hoc usque tempus inter præcipuas Principum Germaniæ familias locum & dignitatem obtinuit. Hæc est Nobilissimi sanguinis Palatino-Neoburgici in Serenissimam Principem SOPHIAM sponsam Regiam derivati quædam delineatio. Atque iste omnis per plurimorum Heroum nomina deductus, nullaque vulgi fæce contaminatus sanguis, in Serenissima hac Virgini Palatina, veluti in vivo quodam, eoque gratiosissimo compendio collectus, ita resplendet, ut in illa Majorum virtutes vivis veluti characteribus descriptas conspiciere liceat. Quam cum intueor, cum Claudiano merito exclamo: Quis venerabilior sanguis, quæ major origo! Quàm benè itaque conveniunt, folioque morantur in uno, PETRUS & SOPHIA, Salomon cum Sapia? Qui sicut aurea felicitatis tempora à regni sui primordio in Lusitaniam invexit, ita patriam universam, spe nasciturorum pignorum excitatam, amabili porro rerum omnium successu cumulabit. Id quod Lusitani Nominis studiosa precatur Germania, & festivis plausibus exoptat gens Palatina, exoptat Academiæ Germaniæ Mater (nostram Electoralem Palatinam dico) gratulabunda. Quorum Congratulantium vocibus ut subditus me immisceam? Sed Jove tonante sileant rænæ! Ubi Reges & Principes Regias nuptias gratulando celebrant, Sileant privati. Ubi vox publica Universitatis solenni panegyri id officium exequitur, taceant singuli. Tacebo itaque & ad radios M. M. VVrum oculos demitto & obmutesco, mutasque hæc chartas humillimas, pro me loqui patior. Sed quid? Pagina judicium docti Principis subitura, movetur, teste vate. Exilis hæc pagina M. M. VVrum oculis exhibita quidni moveatur? Verum animum addit cum publicæ lætitiæ communio atque
societas:*

societas: tum operis hujus argumentum, quod Justitiam Belli & Pacis in statu Regni Portugallici fundatam exponit, uti eam, quò publicè magis appareat, in Academia hac ex Cathedra defendendam suscepi. Cum igitur Justitiam defendam, non debui contra communes justitiæ regulas (quæ præcipit suum cuiq; tribui) committere, ut quicquid id est operis ac laboris, aliis, quam M. M. VVris, consecraretur. Non debuit, inquam, quod Vestrum est, Vestrique gratiâ humillimo cultu studioque conscriptum, nisi Vestris aris imponi; Deos alienos adorare nolui. Accipe igitur Serenissime Rex, accipe Serenissima Regina, hoc quidquid est thuris, quod Regiis Nominibus Vestris adoletur: Favete huic Lucubrationi, quæ conata est decantatam Orbe toto amplissimi Regni Vestri gloriam præsentis memoriæ, publicæque admirationi subicere. Eam quod illustrare possitis, Vestræ est Regiæ dignitatis, quod velitis, summæ virtutis ac pietatis! Ego utramque veneratus, atque ad regale solium provolutus, Ei exile hoc opusculum humillime dico, offero, consecro,

SACRARUM REG. MAJESTATUM VVrum

*Humillimâ devotione subjectissimus
servus*

BURCHARDUS NEUKIRCH.

*** (I) ***

SECTIO I.

Exhibens Justitiam Belli & Pacis fundatam

In

Historia Regum Portugalliaë,

Ex Mariana, Resendio, Thuano, Conestagio, Texera,
Victorio Siri, Thuldeno, aliisque Historiogra-
phis desumptâ.

ART. I.

De

Origine Regni Portugallici.

I.

Portugallia, comprehendens potiore[m] Lusitania veteris partem, & non à Gallia, sed à portu Gale ita dicta, sub Roderico, Gothorum Rege ultimo, cum reliqua ferè Hispania ad Mauros devenit, ab iisque diu usurpata fuit; donec sensim Christiani Reges eos iterum expellerent, ac imprimis Ann. 1693. Alfonsus Sextus, Rex Castiliae & Legionis, qui Toletum expugnavit, contra Mauros meditaretur arma, & auxilia exterarum Potestatum acciret. Ad Alfonsum igitur Imperatorem, in afferenda Hispania laborantem, conveniebant magni viri, militiam suam Christiano nomini devoentes: Inter quos emicere Raimundus Comes S. Aegidii & Henricus Lotharingiae Comes,

mes, quem Bisantii in Burgundia natum, alii, ambiguo Bisantii duplicis nomine decepti, Constantinopolitanum dixerunt. Horum ut necessitudine arctius se muniret Alphonsus, eos filiarum connubiis sibi devinciendos existimavit. Theresiam igitur filiam minorem sibi valde dilectam, ex Simena uxore & Regina natam, Henrico Lotharingiae Comiti in matrimonium dedit. Atque, ut insigniore officio ac nexu virum maximum sibi associaret, Gallæciæ tractum, qui tralos montes sive ultra montanus dicitur, totumq; id, quod recentiori vocabulo Portugalle tunc dicebatur, à Durio flumine usque ad Lusitaniæ urbem Conimbricam, jure clientelæ in remunerationem virtutis militaris, dotisque nomine assignavit, & liberum ei fecit, eam quoque Lusitaniæ partem, quæ à Saracenis usq; ad Beticæ confinia occupata fuerat, recuperare, suoque dominio adjicere. Raimundo verò filiam majorem, cui regnum debebatur, Alphonsus spondit. §. 2. Henricus ex Theresia conjuge, quæ semper Regina fuit appellata, filium genuit Alphonsum Henricum, qui Patri A. C. 1112. defuncto impubes successit in Principatu, Dux primum Portugalliae dictus, cujus ditionem vitricus, Ferdinandus Pazius, Comes Trastamaræ, cui mater denuo nupserat, sibi arrogabat. Sed Alphonsus jam adultus, armis in vitricum sumtis, feliciter eum cædebat & sedibus Portugalliae ejiciebat; Matrem verò carceris custodia detinuit; Quæ, imploratis Alfonsi VII. Castiliæ Regis auxiliis, Portugalliam, filio suo exheredato, ipsi promisit. Sed Alphonsus Dux Portugalliae Castellanos prælio fudit, quæ victoriâ à jure domini directi Castellanos se liberatum contendebat. Deinde bella gesit quamplurima, urbes multas expugnavit, Saracenorum potentiam fregit. Quare commotus Ismarius, magnæ partis Africae, Beticæq; Rex, convocatis quatuor aliis Regibus, tam ex Africa, quam ex tota ulteriore Hispania, tantas congregavit copias, ut quadringentæ millia hominum exercitus superasse dicatur. §. 3. His copiis confusus Ismarius in Alphonsum properabat, lentis itineribus sed
ad vin-

ad vindictam concitatisimo. Nec ille segniter processit obviam. In agro igitur Orchienti paulo infra Castrum viride oppidum, non procul à confluente Cobris & Tergis fluviorum, in mutuum conspectum venientes castra posuerunt: Insedit tumulum Alfonsus, ubi vetus sacellum erat, in quo senex quidam provec̄tæ ætatis eremiticam vitam agebat, inter Maurus ob paupertatem & vitæ sanctimoniam nullius injuriâ lacesitus. Non videbatur Alfonsi militibus sani esse consilii, cum tantâ multitudine hostium, qui circumclusa Alphonsi agmina spe jam devorabant, & centum singulis opponere poterant, confligere, sed militum animos oratione spei & fiducia plenâ Princeps confirmavit; dimissisque ad curandum corpora, crastinum diem, qui Jacobo Apostolo, Hispaniarum Patrono, sacer erat, expectari voluit. S. 4. Cum advesperasceret, Anachoreta ille Alfonsum adit, fortique esse animo admonet, & auditio tintinabuli, quod in sacello erat, sonitu, signum Servatoris cruci suffixi appariturum illi promittit. Primo itaque diluculo ad tintinabuli sonum Alfonsus suspexisse promissum Servatoris signum, ejusque visi voluptate abreptus adorasse eum ac victoriam contra infideles rogasse dicitur. S. 5. Hoc conspectu lætus, animoque firmatus, & jucundissimè affectus arma postulat, armarique milites imperat. Quem jam signa cani jubentem Proceres adeunt, & , ut Regem Se salutare militibus permittat, flagitant. Quod ille modestè recusans, satisque honorificum sibi inter milites Ducis nomen esse causatus, operam darent monuit, ne Dux milites desideraret; sibi curæ fore, ne ipsos Ducis sui pœniteret. Cum verò instarent milites, & ferè coegerent, & animum sibi esse jactarent pro Rege pugnare ardentius, vincere honestius, ac mori alacrius, tandem magnis vocibus inter tubas, lituos, & tympana ter acclamatum: Alfonso Henrico, primo Lusitaniæ Regi, vita & victoria. Datâ inde militibus tesserâ, ferabatur in hostes. S. 6. At parte ex alia cum innumerabilis ille Barbarorû exercitus variis dis-

sonisque clamoribus, horribilique fragore perstreperet, commissum est praelium sanguinolentum & pertinax, à prima diei hora usque ad meridiem; donec Ismarius, rebus desperatis & amisso in conflictu Consobrino, cui sui corporis custodiam mandaverat, nomine Homor Atagor, Halli Regis nepote, fuit ipse, & una Reges qui praelio intererant. Tantum autem sanguinis effusum dicitur, ut ex cædis loco rivuli in Cobrin atque Tergem decurrerent. Quin insecutà paucos post dies pluvia, cum tinctam atro sanguine superficiem lavisset, crevissentque rivi, Terges, qui ad consuetes Cobrin recipit, etiam usque ad Anam aquas infectas pertulisse legitur. §.7. Alfonso igitur novus Rex, ac tot Regibus uno praelio devictis, Regio honore plusquam dignus, consueto Victoribus more, in castris triduo permansit, & concessa militibus prædâ, ipse, qui tum niveo scuto utebatur, nova insignia commentus, primùm ejus signi, quod modo memoratum est, veneratione, in argentea scuto cæruleam crucem formavit; tum in memoriam de quinque Regibus partæ victoriæ scuta quinque per ipsam crucem distinxit, & in unoquoque triginta nummos argenteos figuravit, quod totidem mundi Servator venditus esset: quæ nummorum figura à posteris Regibus commodius ita mutata est, ut singulis scutus 5. nummi inscripti, simulcum ipsis scutis numerum triginta explerent. Hæc tunc ibi sumpta insignia. De Castellis verò aurei septem, quæ in rubro campo scuti regii oras ambiunt, vid. inf. art. 2. §. 4.

Quæst I.

Ad §. 1. verb. In remunerationem virtutis militaris dotisque nomine assignavit &c.

An hæc origo Regni Portugalici justa sit? Resp. Originem eam esse justissimam juxta ac gloriosissimam. Haut equidem latet, quam agitata in Germania, Gallia, Suecia ac alibi sæpe fuerit quæstio de jure alienandæ partis Regni
vel

vel Principatus; videturq; dicendum, quòd Rex non possit regnum, ejusve partem alienare, adeoq; nec dotis nomine in alium transferre: id quod Gallia sibi lege quadam Salica datum præterdit: Regia enim potestas in administrando & conservando, non verò in destruendo sive abutendo consistit, eoque differt à dominio privato, quod potestatem abutendi & consumendi quoq; continet; neque verò regna sunt patrimonialia, sive jure successionis, sive occupatione acquisita sint. Sanè si titulò privato, V. G. empti vel donati regnum acquisitum jure fuerit, jus ita ritè quæsitum eodem modo iterum alienari potest. Verum pro decisione quæstionis nostræ dicendum, non omnem alienationem ad destructionem seu deteriorationem Imperii, sed aliquando ad conservationem ejus pertinere, & partem administrationis esse, nimirum si necessitas, vel utilitas totius, aut officii ratio alienationem partis requirat; quod non subditorum, sed ipsius Principis judicium est. Ita si in re dubia per transactionem, aut pacis redimendæ causâ, pars alienetur, valebit, ceu conservandi totius causâ factum. Imprimis verò ad officium Principis pertinet, benè meritos de Republica, quorum operâ conservata ea est, remunerare: *Nullam enim Rempublicam ratione quadam & disciplina designatam videri, si in ea non remunerentur rectè facta, ait Cic. de Natur. Deor.* Potuit igitur tam insignis Henrici opera parte territorii (præsertim dotis nomine datâ) compensari. Qua ratione etiam feuda constituta sunt, & integra quoq; territoria feudi jure concedi solent: quemadmodum hæc pars Henrici jure saltem clientelæ permixta, & jure demum belli plenè postea quæsitâ dicitur. Vid. §. 2. Portugalliæ ergo mater virtus est & Regnum istud virtute partum vel hoc omine nunquam dilabetur.

Quaest. 2.

Ibid. verb. filiam majorem, cui regnum debebatur. &c.

An jus primogeniturae à natura sit? R. non esse in hæreditatibus, at in principatibus: in quibus, cum non omnes simul, sed unus tantum succedere possit, ac nulla ratio sit, quæ minorem majori præferat, sola superest, quæ majorē minori. Tractatum id fuit inter duos Darii Persarum Regis filios, Artemenem majorem, & Xerxem fratrem; decisumq; fuit eadem ferè distinctione, quam dedimus: fratres enim omnes privatum patrimonium vindicare posse, uterque fratrum fatebatur: at regnum esse natu majoris. Verum Xerxes majorem se Regis filium venditabat, quod primus post partum à Patre regnum genitus esset; obtinuitq; favore potius patris, & fratre ipso cedente, quam jure: quo regnum fratri majori debitum fuisse scribit Justinus lib. 2. Hist. 10. ubi addit: Hoc jus & ordo nascendi & natura ipsa Gentibus dedit.

Quaest. 3.

Ad S. 2 Verb. Matrem carceris custodia detinuit &c.

An ejus, qui Rex aut Princeps est, imperio subjecti etiam sint ipsius parentes, uxor, cæteraque regia familia? Resp. Affirm. Nam distinguendum est inter potestatem domesticam, & publicam: quoad potestatem domesticam Rex subest parentibus suis; quoad potestatem publicam autem hi subest filio Regi. Imperium enim inhæret toti territorio, adeoque omnibus personis & rebus quæ in territorio sunt. Sed & familia Regis pars regni est, cui, ac singulis ejus partibus, cum summa potestate Rex præest. Unde Ptolemæus, cum filio regnum suum tradidisset, ipse privatus officium ei fecisse dicitur ap. Just. lib. 26. c. 2.

Quaest.

Ad §. 2. Verb. Et filio suo exheredato &c.

An Rex testari de regno possit, & filium à successione regni exheredare? Hæc quæstio magni momenti est, & duo membra continet, alterum de jure testamenti in genere, alterum de jure excludendi filii. Quod utrumque negatur. Testamentum enim esse juris saltem positivi ac voluntarii, licet ejus, quod pluribus gentibus commune est, vel ex eo patet, quod sit dispositio quædam, quæ, mortuo demum disponente, vim capit aut incipit; id verò naturaliter fieri nequit, nec dispositio aliqua incipere eo tempore, quo disponentis amplius non est. Deinde cum testamentum valeat ac subsistat ex sola unius acceptatione, id quoque meri juris positivi est, cum naturaliter nulla dispositio inter homines, qua de jure ab uno in alterum transferendo agitur, valeat, nisi utriusque consensu, adeo ut, quamdiu pars nondum acceptavit, tota dispositio ex ratione naturali ipso jure nulla sit, nullamque penitus vim habeat. Unde sequitur, quod summi illi Principes, qui nullo jure civili, sed naturali obligantur, ex testamento efficaciter non teneantur, nec in eorum præjudicium illa valere possint. Etsi verò testamenta quoque inter Principes hujusmodi pleno jure valerent, tamen (quod alterum quæstionis membrum est) excludi eo filius & successor à regno non posset, cum nec à feudis possit, ex communi & recepta Feudistarum sententia: Non enim in regno aut feudis ille succedit ex solo beneficio defuncti ac mero jure hæreditario, sed & ex jure, quod à primo acquirente ejusque pacto seu dispositione quæsitum habet, adeoque factò alterius auferri ipsi non potest. Quod autem Carolus Magnus testamento divisit regnum inter tres filios suos, ea dispositio non jure testamenti, sed ex consensu Procerum, valebat.

Quest.

Questio 5.

Ad S. Verb. His copiis confisus Ismarus in Alphonsu properabat &c.
An Ismarus metu crescentis potentiae potuerit inferre bellum Al-
phonso? Resp. Suspectam vicini potentiam non esse justam
 causam inferendi belli; idque eo probatur, quod bellum
 praesupponit injuriam acceptam, siue jus laesum, quemad-
 modum privatus non potest actione jus in iudicio perse-
 qui, nisi id ipsi absit, ac jus laesum fuerit. Sane, si vicinus po-
 tentiam suam abutatur, & perfas nefasque alios conetur depri-
 mere, ita ut nobis quoque bellum aut vis ab eo expectanda
 sit, non jam nudus est potentiae metus, sed initium aliquod
 injuriae, quae incipit, quando alii paratur; qui proinde pra-
 occupare executionem ejus potest. Equidem tunc tua res
 agitur, cum proximus ardet Ucalegon; Si quis ex mera
 ambitione passim vicinos suos invaderet ac subjugaret, ju-
 re communis haec vicinorum causa videri potest. Ex quo
 iudicium ferre licet de eo, quod Gallos sese opposuisse nimi-
 um crescenti Hispanorum potentiae dicit Grammondus
lib. 4. hist. Gall. quam Gallorum sententiam acriter repre-
 hendunt alii, inter quos est Antonius Perez *in jure publico.*

Quest. 6.

Ad S. 7. verb. Regio honore plusquam dignus.

Num virtuti an generi prior locus debeat? R. Virtuti: illi
 enim competit ex merito proprio, generi ex alieno: illi
 natura, huic moribus.

Ita Seneca: *Est clara virtus; qui genus jactat suum,
 Aliena laudat.*

Et Claudian. *Virtute decet, non sanguine, niti.*

Gravis in eam rem est Oratio Marii, Viri summi, apud Sa-
 lust. *in bel. Jug.* At pessime tamen Phraates Parthorum Rex
 regnum, omnibus filiis suis praeteritis, fratri Mithridati, ceu
 insignis

signis virtutis viro reliquit, Justin. lib. 14. c. 5. Ita enim vir-
tuti favendum est, ut ne aliis, imprimis filiis, jus quæsitum
ac naturâ ipsis comparatum auferatur.

ART. II.

De
Progressu Regi Portugall.

I.

Alphonso A. C. 1185. mortuo successores quoq; ipsis multa hero-
ica facinora, imprimis in Saracenos gesserunt; nam à filio
ipsius Sanctio I. qui multas civitates condidit & populo instruxit,
tanta strage Saraceni propè Hispalis muros affecti sunt, ut Bætis
fluminis unde sanguine tinctæ fuerint. Et deinceps auxilio Clas-
sis Danicæ, quæ vi tempestatis in Olysiponensem portum appule-
rat, Sylvensem civitatem, ejectis Saracenis, recuperavit, ac præ-
dam sociis concessit. S. 2. Huic filius Alfonsus II. cognomine Cras-
sus, in regno ac victoriarum contra Saracenos felicitate, iisq; for-
titer repressis, ope classis Batavorum, quæ ad bellum sacrum con-
tendebat, urbem Alcaffarem eripuit. S. 3. Sanctius II. quoque
Alfonsi hujus filius, cognomine Capellus, pluribus eos victoriis
fatigavit, quanquam ipse rebus agendis impar existimatus, & po-
pulo visum fuerit, annuente Innoc. IV, vicarium ipsi fratrem
Alfonsum dare; salva tamen manente Sanctio dignitate Regia,
salvôque, si liberos gigneret, jure successionis. Decesit ann. 1246.
S. 4. Sanctii frater Alphonsus III. ducta Beatrice, Alphonsi X.
Regis Castellæ & Legionis filia, regnum Algarbiorum in dotem ac-
cepit consensumq; ei est ab Hispanis, ne quid penderetur, neve co-
gerentur Reges Portugalliæ, ut ex fœdere debebant, curiis seu
conventibus Hispanorum interesse. Expugnatis Louela Pharo, Al-
jezurio & Albofeira, Portugalliæ Regni insignibus Clypeum purpu-
reum addidit, aureis Castellis respersum. Obiit ann. 1279. S. 5.

B

Hujus

Hujus filius Dionysius, multis virtutum, maximè liberalitatis
 & justitiæ, encomiis de prædicatus à Portugallis, & cui prima scho-
 læ Conimbricensis rudimenta tribuuntur, honestissimis stipendiis
 eruditos ornavit, multa quoque ædificavit oppida & diruta re-
 paravit, legesque saluberrimas regni condidit, judiciorumq; or-
 dinem constituit; Primus in Portugallia carmina lingua vulgari
 scripsisse, indeq; poësis versuum similiter cadentium ad Siculos,
 hinc ad Italos, deinde ad alios quoque populos dimanasse dicitur.
 Algarbiorum Regis titulum primus usurpavit, latronibusque sub-
 latis tutum in regno iter præstitit, ac, potentiorum in plebejos vi
 repressa, Ann. 1325. obiit. Proverbium de eo circumfertur: Rex
 Dionysius, qui faciebat quicquid volebat. §. 6. Post mortem
 Patris Dionysii sceptrum capessivit Alphonsus IV. ferox dictus
 qui Beatricem Sancti IV. Castellæ Regis filiam duxit, & quam-
 vis cum illius nepote, Alphonso XI. magnas similtates gereret, in
 prælio tamen adversus Mauros ad Salatem fluvium ei adfuit, quo
 CCCCIO. Saracenorum cæsa dicuntur. Puellam insigni forma
 præditam D. Agnes de Castro, quam filius ejus Petrus sibi clam
 desponsarat, morte multavit, qua de causa Petrus indignatus,
 non sine damno regni in Patrem insurgerebat, donec tandem trans-
 actione res componeretur. De cætero Rempub. saluberrimis legi-
 bus juvit, multâ quoque alia gesit fortiter, & in bello ac pace
 laudem meruit. §. 7. Patre Ann. 1357. mortuo regnum devolu-
 tum est ad Petrum; qui rigidus justitiæ assertor causidicos &
 rabulas litium satores ejecit. In delicta quoq; severissimè ani-
 madvertit; Bonos vero donis etiam ad fiscum deferendis locuple-
 tavit. Princeps valde liberalis, Regem non esse dictabat, cui
 dies sine beneficio abiisset. Fatis cessit Anno 1368. §. 8. Filius
 ejus Ferdinandus sceptro admotus, cum à Sancto IV. Castellano
 per filiam ipsius Beatricem recta linea descenderet, Henrico, Regi
 Castellæ, Status juxta ac Regni quæstionem movit. Id tamen pa-
 rum feliciter cessit, regnumque bello implicitum, & miles ex An-
 glia

glia evocatus infestior Portugalliae fuit, quam ipse hostis. Obiit Anno 1383. §. 10. Post obitum Ferdinandi sine liberis legitimis mortui, Portugalli proclamarunt Regem Joannem I. qui filius fuit Petri Regis ex praedicta Agnesa de Castro natus, & Portugalliam adversus Reges Castellae fortiter defendit. Septam, Mauritaniae urbem opulentissimam & munitissimam, magnam Saracenorum clade, uno die expugnavit. Codicem Justiniani in patrium sermonem verti curavit, & ob multa memorabiliter ab eo gesta, Rex bonae memoriae fuit cognominatus. Inter plurimos liberos habuit Eduardum, qui Patri successit in regno. Obiit Anno 1433. §. 11. Eduardus Princeps optimus, sed multa infelicia expertus fuit. Fratres ejus expeditionem suscipiebant in Africam, sed in obsidione urbis Tanger in manus hostium incidebant & captivi abducebantur, cogebanturque Mauris promittere restitutionem Ceutae, fratrem Ferdinandum relinquentes obsidem: sed quoniam Proceres Portugalliae hac sponsione sc. non teneri arbitrabantur, obses ille in carcere diem clausit. §. 12. Haereditem coronae habuit Eduardus filium Alfonso. V. qui Anno 1438. regnum adiit, eiq; mater testamento patris erat tutrix constituta. Sed quoniam Proceres imperio faeminae subesse volebant, administratio regni offerabatur Petro Duci Conimbricensi Alphonsi Patruo, quem postea Rex in exilium abire iussit. Fuit vir fortis & Dux belli strenuus, & plurima oppida expugnata regno adjecit, nobilissimamq; a Saracenis victoriam reportavit, quapropter & Africanus dictus est. §. 13. Filius ejus Joannes II. Ann. 1481. diadema adeptus, res magnas animo suo voluit. Ipse est, qui, quod Henricus Patruus ipsius magnus ceperat, navigationes ad inquirendum, novas incognitasq; terras instituit, missaq; classe instructissima, promontorium illud, quo nullum in toto orbe majus est, & praeter quod cum magno Europae commodo ad Indos Orientales via patet, primus aperuit, & Caput illud bonae spei vocari iussit, Terram quoq; nuncios ad investigandum Indiae situm, atq; ad

magnum *Æthiopum* seu *Abysfinorum* regem *Christianum* misit, cumq; ad amicitiam & commercia invitavit; *Mauris* quoq; vectigalia imposuit & sine liberis decessit Ann. 1495. S. 14. *Emanuel*. *Eduardi* Regis è filio *Ferdinando* nepos, patrueli *Johanni II.* sine liberis denato successit, & magnum ac arduum illud opus per immensi *Oceani* ambitus *Indias Orientales* adeundi magno animo feliciterq; executus est. Hic tres uxores successive habuit: primam *Isabellam Ferdinandi Catholici* filiam (unde *Castellæ* & *Legionis Principatu* inauguratus est) ex qua sustulit *Michaelem* qui puer obiit; Secundam *Mariam*, *Isabellæ* sororem, quæ illi peperit *Johannem*: *Isabellam Augustam*, *Caroli V.* Imperatoris uxorem, ex qua natus *Philippus II. Hisp. Rex*: *Beatricem*, quæ *Carolo Sabaudia Ducis* nupsit: *Ludovicum Ducem Pacensem*: *Ferdinandum*: *Alfonsum Cardinalem*, & *Archiepiscopum O-lisiponensem* &c. *Henricum Cardinalem*: *Eduardum* (qui duxit *Isabellam*, *Jacobi Brachantia Ducis* filiam, ex qua sustulit *Mariam*, quæ *Alexandro Farnesio principi Parmensi* nupsit: & *Catharinam*, quæ *Johanni Duci Brabantia*: *Mariam*: *Antonium*, qui infans obiit. Tertiam uxorem duxit *Leonarum*, *Philippi Regis Castellæ* & *Archiducis Austriae* filiam; ex qua ei nati *Carolus brevis vitæ*; *Maria*, quæ cælebs vixit. Fuit itaq; *Emanuel* felicissimus Princeps, insigni prole, & rebus præclare gestis illustrissimus. Siquidem orientis portas primus aperuerit, & multa majoribus nostris incognita manifestavit, *Æthiopia*, *India* & *Persidis* partem non minimam, *Malacam*, *Molucos*, *Brasiliam* & innumeras *Oceani* insulas partim fæderis ac commercii, partim Imperii, jure sibi adjunxit. Multos Reges subegit, & tanto maris ac terræ spatii disfitus tributarios & vectigales reddidit. *Babyloniae Regis Chyses* superavit. *Maximas auri, argenti, lapillorum, margaritarum, armatorum*, & aliarum *Orientalium mercium* divinitas in *Portugalliam* invexit, quamvis ab hoc commercio cū *Indis* instituto *Portugallos* excludere frustra conarentur *Sultans* *Aegypti*

*Aegypti & Respublica Veneta, per quos solos haëtenus merces Indi-
 cae in totam Europam fuerant derivatae. Judaeos ad Christi fidem
 converit; Saracenos è regno exterminavit, Religionem instaura-
 vit. In religiosos omnium ordinum liberalitatem exercuit. Chri-
 stianam fidem per Aethiopiam, Indiam & varias orbis partes pro-
 pagavit, atque ad eam conversos mirè fovit. Hisce incremen-
 tis refloruit Portugallia sub Rege Emanuele, qui obiit Ann. 1521.
 Hujus regiminis tempus Portugalli aureum appellant seculum.
 S. 15. Regni haeres ipsi fuit filius Johannes III. Princeps benignus
 & clemens, cujus tempore societatis Jesu exorta, atq; in Portu-
 galliam invec̃ta est: S. Xaverium ad Indos fidem Christianam ibi-
 dem plantarum, misit. Academiae Conimbricensi largissimis sum-
 ptibus prospexit. Castilianos à Moluccis insulis depulit, Turcarum,
 Maurorum, Calecutanorum piratas innumeros neci dedit. Diu
 urbem portumque totius Orientis commodissimum Regi Cambajæ
 armis eripuit, Regem ipsum duplici pugna superavit, Turcasque
 auxiliares profligavit, filium habuit Joannem qui Joannam Ca-
 roli V. Imperatoris filiam duxit & ex ea posthumum reliquit Se-
 bastianum. Ipse deniq; obiit 1557. S. 16. Unde Sebastianus Jo-
 annis III. è filio Joanne nepos, trium adhuc annorum puer sub tu-
 tela aviae Catharinae & Henrici patruum magni successit, anno æta-
 tis decimo quarto regni gubernacula suscepit. Nimis præcipiti
 gloriae parandæ studio impulsus & Reg. Marochiorum Mulcy Ma-
 homet, qui auxilium ejus adversus patrum implorabant, opem la-
 turus, trajecto in Africam exercitu Fessense regnum petiit; sed
 Ann. 1578. ab infinita barbarorum multitudine oppressus, cæsis de-
 cem millibus Christianorum totidemq; captis vel occubuit, vel fu-
 gâ elapsus ad ignotas terræ plagas abiit tælebs adhuc: ætatis anno
 24. Prælium hoc celeberrimū est cæde trium Regum memoranda,
 siquidem præter Sebastianum occubuerunt quoq; Rex exul Mulcy
 Mahomet, & Rex Marochiorum Mulcy Malucco. Cum autem
 mors Sebastiani incerta esse, postmodum in Lusitania surrexerunt*

quatuor ficti Sebastiani, falsis Demetriis in Moscovia non absimiles, ad impediendam legitimam successionem, quorum fraus & temeritas tandem detecta fuit.

Quaestio I.

Ad S.1. Successores quoque ipsius.

Qualis successio in Principatibus ac regnis mero jure naturali obtineat? R. Linealis, qualis describitur in Aurea Bulla Caroli IV. & variis aliorum Imp. constitutionibus illustra est: in qua scil. non proximitas graduum sed linearum respicitur. Jus enim lineæ primogenialis autori quæsitum, sive in reali successione illud consistat, sive in spe succedendi, jure naturæ transit cum omni sua qualitate ad ipsius descendentes: & ideo, donec illi superstitēs sunt, reliquarum linearum cognatis, etsi ultimo defuncto gradu propiores fuerint, nullū jus succedendi esse potest. Et huic simplicissimo Juri tam diu inhærendum; donec manifeste doceatur, aliud lege fundamentali Principatus constitutum fuisse.

Quaest. 2.

Ad S.3. Verb. & populo visum fuerit.

An Rex propter incapacitatem removeri à regno possit? Aff. Si manifesta ac perpetua sit incapacitas; cujus rei exemplum notissimum est in Wenceslao Boëmo; qui ab Imperio depositus est. Secus si in furorem Rex incidit, quod contigit Carolo VI. Galliarum Regi; quia furor intervalla habere, & spes convalescendi esse, non igitur interim jus quæsitum auferri potest.

Quaest.

* *Quest. 3.* *

Ad §. 4. Verb. Regnum Algarbiorum in dotem accepit.

An in hoc titulo aliquid desiderari possit? Neg. Nam hæc regio pars fuit ejus terræ, quam à Saracenis recuperandam jam Alfonso VI. Castiliæ Rex Henrico Lotharingo Portugalliæ autori promiserat, ut dictum est *art. 1. §. 1.* Cum verò Saraceni diutius in hoc angulo hærerent, memoratus Alfonso III. demum hoc accedente novo dotis titulo, adeoq; gemino optimoq; jure traditum sibi à Socero Castiliæ Rege accepit, terrisq; ac titulis suis adjecit; quod fuit quoq; sui natura, ac veteris Lusitaniæ, cujus pars fuit, jure Portugalliæ meritò cedit.

Questio 4.

Ex §. 7. Verb. occidi jussit &c.

An defendi potest factum Alfonsi, puellam, quam filius sibi juraverat, morte multantis? R. In pluribus regnis & provinciis inconsulto Rege sive Principe primoribus nuptias contrahere vel filias suas elocare non licet, Myler *in gamalog. person. illustr. c. 2. th. 4. & seqq.* ubi simul leges & constitutiones diversorum locorum refert. *Vide etiam minister. Card. Richelii l. 3. c. 15. & in Reminiscentia Polit.* ubi de Gallorum consuetudine agit, & eam juri consentaneã esse tradit. Sanè enim & multum periculi & multum commodi creari regnis ac Principatibus ex nuptiis primorum, imprimis verò liberum, potest; omninoq; interest reip. ne à fœderum horum conjugalium arbitrio excludatur consensus Principis. Unde permulta sunt exempla Principum, qui neglectura consensus sui acerrimè vindicârunt: Ita ut Philippus Pulcher, Galliarum Rex, cum intellexisset, Guidonem Dampetræ comitem Flandriæ filiam suã Philippam Eduardo Anglo despondisse, illã ad se vocaverit, venientẽ carceri mancipaverit, & viginti ejus pedissequas projici in sequanam,
ejus

ejus comites verò, triginta claros viros, suspēdio interim iusserit, uti refert Bzovius in *Histor. lib. 13. f. 136.* Quod si ergo invito seu prohibente Rege Alfonso Puella se junxerit ejus filio, ex rigido regiæ potestatis jure, vindicta defendi quidē potest: At sane factum hoc suppliciis quoq; Manlianis durius fuit. Equidem jure naturali consensum Parentum ad validitatem nuptiarum ex necessitate requiri non putamus.

Quest. 5.

Ad S. II. Cogebanturque Mauris promittere restitutionem Ceutæ &c.

Q. An promissio vi metuq; extorta obliget? Resp. Pollicitatione Ducis bellici non tenetur quidem Resp. neque hæc obsidem tenetur redimere, nisi ipsa dederit. Verum tamen est, ipsum Ducem, qui captivus promisit, licet vi metuq; coactus, obligari: Ratio est, quoniam ipsa voluntatis essentia per vim ac metum non tollitur, quin potius studium ipsius augetur, ac voluntas enixior, quoad istum actum, redditur. In tali enim actu distinguenda omnino sunt voluntas & libertas: illa est consensio quædam, hæc facultas agendi, *juxta S. I. Instit. de fure pers.* quæ latissime differunt. Voluntatis enim substantia consistit in quadam lubidine agendi (ut & sentit Augustinus;) Hæc verò in agendi potentia; quæ licet per vim metumque ablata sit, essentia tamen voluntatis non tollitur: Hic, quando in negotio nihil aliud requiritur, quàm voluntas, tunc nihil desideratur nisi ut illud, quod agitur, acceptatum fuerit; etsi vi metuq; extortum. V. G. in belli fœderibus, pace armis extorta, urphædis &c. Nam his casibus voluntas libera non requiritur, quia ibi cogi aliquis potest, & facultas nostra subiecta est legibus & armis, ut à magistratibus & vi armorum compelli qui possit: Et utrinque parti bellantium
omnia

omnia licita sunt, quæ ad minuendas vires adversarii, five ad victoriã, quæ est sententia litis, consequendã pertinent.

Quæst. 6.

Ad §.12. verb. Tutrix constituta &c.

Cujus sit, Regnis ac Principatibus tutores dare? Resp. Non populi, qui, donec superest imperans familia, in eam omnem potestatem transtulit; non potest Antecessor Successori, quia testamenta non sunt juris naturalis, ut supra diximus: nec ille in hunc potestatem habet, quæ morte quoque ejus exspirat. Quin cum ipsa quoque tutela juris magis positivi sit, ac successiones in regnis ex lege primæ concessionis dependeant, vix hoc jure naturali definitum videtur. Unde ingentes sæpe motus, & imprimis in Gallia temporibus Caroli VI. phrenetici tantum disfidium inter domum Aurelianensem & Burgundicam ortum est, ut universam ferè Galliam consumserit. Tutissimũ itaq; est, id lege Regni fundamentali decidi; quanquam, si id factum non fuerit, præcipuum ac potissimũ ad tutelã jus ejus sit, qui post pupillum successioni proximus est. Ita Ampliff. Dn PRÆSES in Prælectionibus Jur. Nat. & Gent.

Quæst. 7.

Ad §.14. Verb. Ab hoc commercio cum Indis instituto Portugallos excludere frustra conarentur &c.

An Sultanus & Respub. Veneta justè conati sint Portugallos impedire à commerciis Indorum? Resp. Neg. Nam Indi quidem possunt merces suas vendere, cui populo volunt, & sic certam gentem à suis commerciis communi quodam consensu excludere, *contra Grot.* quoniam in suis rebus ac mercibus suo jure utuntur, nec faciunt injuriam isti populo, qui nil juris habuit in res & merces alterius populi. At Veneti & Sultanus prohibere Portugallos à commerciis Indorum

dorum non potuerunt; quia nec illis in eas res ac merces plus juris est. Quin J9 commerciorum juris naturalis est, quod factō tertii auferri nequit; uti nec navigationes aut transit9 terrestres, qui ejusdē juris sunt, impediri possūt. Neq; vero cessatio alicuj9 lucri causa justa est impediendi commercii, quia, qui id allegant, nondum habent jus quæsitum in lucris illis, sed de mū per negotiationem id acquirunt & per industriam, quod jus aliis æque competit. Hæc controversia olim acriter agitata fuit inter Hollandos & Anglos, cum hi illis transitū denegarent ad novū orbem.

Questio 8

*Ad S. 15. Verb. Societas Jesu exorta & in Portugalliam in-
vecta &c.*

An Princeps teneatur promovere Religionem & cultum divinum in regno suo? Resp. Affirm. idque apparet ex Elaiæ cap. 49. v. 23. Reges erunt tui (scilicet Ecclesiæ) nutritii, & Reginae nutrices tue: & cap. 60. v. 10. Edificabunt alienigenæ muros tuos, & Reges eorum ministrabunt tibi. Hinc in Rep. primum esset debet curatio rerum divinarum Arist. 7. Polit. 8. Siquidem ea ad augmentum imperii maximè conducit ob benedictionem Dei, ceu pietatis mercedem promissam, & subditorum inter se ac Remp. concordiaē studia: Religio enim & timor Dei solus est, qui custodit hominum inter se societatem. Lactant. 2. Inst. 16. Uude Cicero de Nat. Deor. c. fin. Est mihi tecum pro aris & focis certamen, & pro Deorum templis atque de lubricis, pro urbis muris, quos vos, Pontifices, sanctos esse dicitis, diligentiusque urbem Religione, quam mœnibus, cingitis: Et in orat. de Arusp. Resp. c. 19. dicit, Romanos non calliditate aut robore, sed pietate & Religione omnes gentes nationesque superasse: Atque ideò eorum Numine tantum imperium esse natum, & auctum, & retentum. Laudatur quoque Justinianus Imperator hæc de causâ à Giphano & Gvineto in ejus vita, sub titulo

titulo, Justinianus Magnus, edita, c. 15. §. 2. imprimis verò quòd cum Sacerdotibus de Dei cultu rectè instituendo sæpius conservatus fuerit, templumque S. Sophiæ Constantinopolitanum tam magnificè exstruxerit: ubi auctor Orig. Constantinopolit: narrat: Imperatorem illum, templi hujus fabricà absolutà, exclamasse, vici te Salomon! jussisseque, Regis hujus simulacrum è regione S. Sophiæ collocari mæsti & genus carpentis, quasi ejus ædificii mole ac pulchritudine Templum suum superatum dederet.

ART. III.

De
Statu hodierno Regum Portug. & quomodo
hoc Regnum ad familiam Bragantinam pervenerit.

I.

Notissimum est, per mortem Regis Sebastiani, in infelicissimo prælio Africano sine prole occumbentis, in regnum Portugalliæ successisse Cardinalem infantem Henricum, Sebastiani patrum, Regis Emanuelis filium. Cum verò is nec liberos, nec per ætatem spem liberorum haberet; atque ea de causa jam tum regni candidatos in medium prodire Procerum Regni ac populi gratiam pensare, & se vivo veluti hæreditatem ejus cernere animadverteret; voluit ipse singulorum, qui jus sibi successionis in regnum esse putabant, rationes audire, ac de causa statuere. §. 2. Inter hos erat 1. Philippus Rex Hispaniæ, tanquam natus ex Isabella, primogenitâ Emanuelis. 2. Joannes Dux Bragantiæ, nomine Catharinæ, uxoris suæ, quam ex masculino natam Regi Philippo ex fæmina nato præferendam esse dicebat. 3. Alexander Princeps Parmensis, nomine Rainutii primogeniti sui, nati ex Maria filia Eduardi & sorore Catharinæ natu majore. 4. Antonius Prior Cratensis, filius Ludovici fratris ipsius Regis Heinrichi, qui se non nothum, ut vulgo

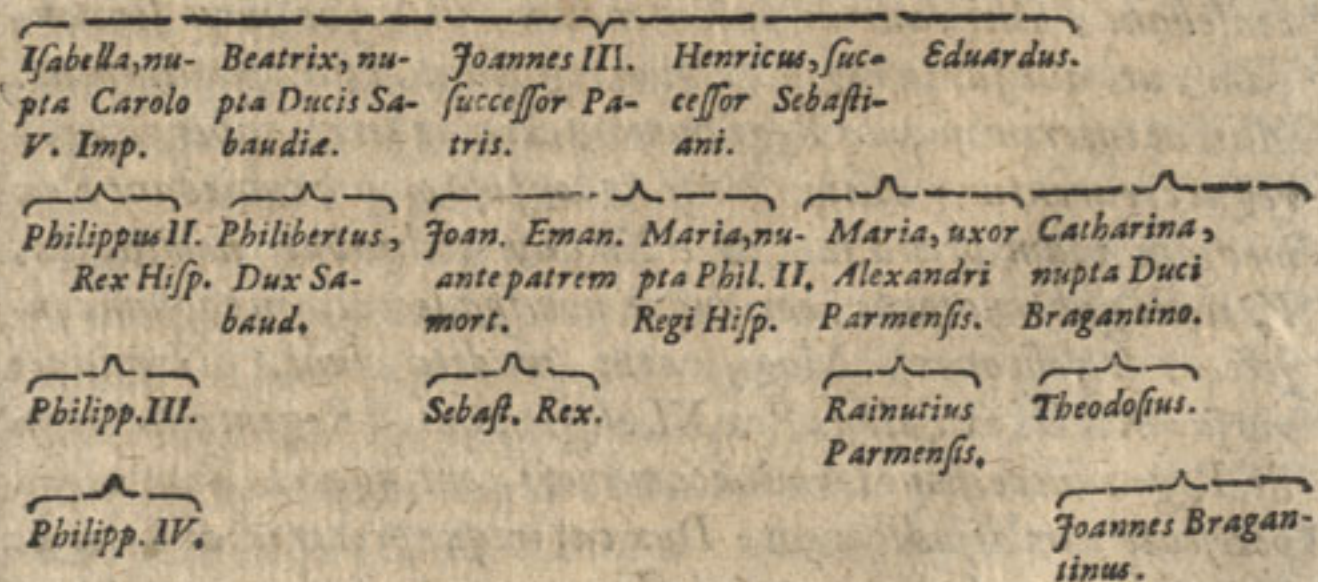

credebatur, sed ex legitimo matrimonio natum esse, asserebat.
 5. Emanuel Philibertus, Dux Sabaudia, qui ex Beatrice, altera Emanuelis filia descendit, & licet illa natu minor sorore sua Isabella, matre Regis Philippi, fuerit, regnum tamen, sed modestissime, ambuit. 6. Catharina Medicea, vidua Henrici II. Galliarum Regis, jus à longinquo repetebat, omnesq; ab Alphonso III. Reges non jure successisse agebat, quod ex altera dicti Alphonsi Conjugenati essent, quam is, priore superstite, à qua ipsa descendebat, superinduxisset. §. 3. Philippus & Catharina pari gradu Henricum contingebant: Catharina, tanquam filia Eduardi masculi, qui Isabellam Philippi Parentem procul dubio, ut masculus fœminam, exclusisset, Philippo se præferendam esse dicebat; & quemadmodum Eduardus, si adhuc viveret, excluderet Isabellam matrem Philippi, sic se quoque nunc, Patrem suum repræsentantem, excludere Philippum, qui repræsentabat Isabellam matrem suam; personamque succedentem quærendam è meliora linea, legibus ac consuetudine Portugallorum cautum esse, contendebat; Cui addebatur, Comitibus, Lamencensibus Ann. MCXLI. omnium ordinum consensu decretum esse, ut, licet deficiente masculino fœminæ sceptrum deferri deberet, hæc tamen, si extra fines Regni nuptum abiret, jure Coronæ patriæ excideret, ne unquam Regnum teneret, qui Portugallus non esset; Atque adeo Isabellam Carolo V. elocatam nullum jus ad coronam patriam secum detulisse, vel in filium derivare potuisse; Catharinæ verò Regnum jam deberi, quia illa maritum haberet è Principibus Portugallia. Contra Oratores Hispani, à Philippo Rege missi, fratre Henrici Eduardo semel mortuo, ejus rationem nullam habendam dicebant, sed tantum gradum inspiciendum, in quo masculus fœminam excludit. Hæc ita primum proposita, dein à celeberrimis Italiae & Hispaniæ Jurisconsultis, etiam publicatis scriptis Bononiæ & aliis in locis, agitata sunt. Porro Rainutius, Alexandri Parmensis filius, prætendebat jus Matris suæ defunctæ, quæ Eduardi filia primogenita,

nita, Catharina, Bragantina verò secundo genita erat, hinc multi in partes Reinutii inclinabant: sed Catharina Bragantina, Rainutium, utpote proximior, excludere videbatur. Antonius se legitimum probare, uti conabatur, non poterat, is tamen, quamvis Henrico summè invisus, populi favore sublevatur. Catharina Medicea per Oratores suos, ut proxime dictum est, non erubuit, omnibus inde ab Alphonso III. Regibus status quæstionem movere; verum, ut Thuanus lib. 65. ad ann. 1578. ait, non spe potiundi regni, sed oraculi tristis, ut credebat, fallendi causâ: & cum post tanti temporis lapsum metueret ne sibi præscriptio temporis objiceretur, & quia temporis longinquitas obstabat illi, in possessionibus regnorum, præsertim violentis, nullo tempore præscriptioni locum esse contendebat. Pro intellectu hujus controversiæ serviet sequens schema genealogicum.

Emanuel

S. 4. Doctores Conimbricenses numero tredecim, Henrico Cardinale, Portugallia Rege, adhuc vivente, & Doctores Bononienses in Italia & Perusini, multique alii sentiebant, Catharinam Bragantia Ducissam sine controversia veram & legitimam hæredem esse

esse regni Portugallici : Doctores Ticinenses , Philippi Regis subditi , in favorem Principis Parmensis palam judicare non erubuerunt. §. 5. Verum potentissimus illorum erat Philippus II. Castellæ Rex , pro quo nonnulli quoque Dd. pronunciaverant , sed qui viribus magis fiscus , conciliatâ sibi tota ferè Nobilitate Lusitaniâ , postulavit multis modis ab Henrico Rege , ut aut se Successorem declararet , aut nullum alium. Plebem vero Ulisiponensem sibi devincire non potuit , quin potius , habitâ in Camera , ut vocant , Ulisiponensi deliberatione , cui duo ex plebejo ordine intersunt , apud Henricum , ut ipse Successorem indigenam secundum regni leges nominaret , urgent & sumptus in viginti millia armatorum contra omnem metum potentiamque externam magnâ fiducia offerunt. §. 6. Anno 1579. Comitibus ad Calend. April. indictis regis insignibus ac habitu ornatus in pegmate ad id parato sub Uranisco consedit. Alfonso Castroblandicus Sacerdos orationem habuit : variabant sententiæ. Alii , nulla dilatione interposita de regni successione decernendum censebant ; Alii cautius procedendum , viamque juris servandam , ut , qui jus in regnum sibi arrogabant , citati audirentur. Alii , ut interim , si quid Regi humanitus accideret , gubernatores regni crearentur ; Alii indecisa ac confusa omnia cupiebant Rex mediam viam prætulit : & e XV. ab ordinibus nominatis , V. electi gubernatores , eorumque nomina secreta in capsam conjecta , Ulysiponensi Magistratui tradita sunt. Nominati rursus XXII. ex quibus Rex XI. elegit , qui , si Regem ante litem de Regni successione terminatam mori contingeret , cum plenâ potestate eam dijudicarent ; Dux cæteri que proceres , antistes ac cæteri ordines sacramento adacti caverunt , gubernatoribus à Rege creatis & ei , secundum quem delecti iudices pronuntiasent , tanquam legitimo Regi se parituros. §. 7. Vocati Oratores suos mittunt : Causa agitatur. Jus Catharinæ Medicæ , tanquam longius petitum , neque veris fundamentis nixum ,
explo-

explosum. Antonius judiciali sententia illegitimis pronunciat-
 atur. Restabant Philippus Sabaudus, Bragantinus, & Ranu-
 tius: Hi dum singuli reliquorum causam acriter infringunt ac
 rationibus dejiciunt, omnium causa ac jus post tot velitationes
 incertius quoque factum fuit, & re infecta indecisaque singu-
 li consultationes pro jure suo ad Pontificem & Principes Chri-
 stianos miserunt: Pontifex se arbitrum offert inter Philippum
 & Henricum, quod Philippus respuit, & arbitrio opus esse nega-
 vit. Regni ordines, quasi extinctâ masculinâ prole & incerto suc-
 cedentium jure, rem ad electionem deductam contendebant, id-
 que sibi juris arrogabant. Philippus jus suum armis persequi
 parat, unde Henricus paulatim labare cœpit & tandem, plebis
 tumultum veritus, cum Philippicis Oratoribus in arcano trans-
 egit, additis conditionibus de certis dignitatibus, quæ in regno so-
 lis Lusitanis attribuerentur. S. 8. Anno 1580. prid. Kalend.
 Febr. Henricus moritur, re nondum cum Ordinibus regni
 transacta. Gubernatores in tabulis nominati Magistratum
 ineunt. Philippus ab illis, ex Henrici voluntate, Regnum
 sibi deposcit. Illi tantisper à bello abstinere petunt, dum Legati
 sui audiantur. Rex albanum è secessu suo ad exercitium mit-
 tit. Marchio sanctæ Crucis classem propositus. Gubernatores
 se ad defensionem comparant. Antonius à populo Rex accla-
 matus XIII. Kalend. Quintil. Gubernatores regni fugâ sibi con-
 sulunt. Elua aliæque urbes Philippicis aperta. Antonius in ur-
 bem Ulisiponensem citra certamen receptus. Tandem prælio
 sub urbe certamen, in quo Antonius victus per urbem transiens
 aufugit. Urbs Ulisippo dedita. Antonius post multa frustra
 tentata, & miserum aliquot mensium latibulum, tandem in
 Galliam incolumis evasit. Albertus Archidux Austriae, Portu-
 galliæ Præfectus, & Rex in leges Portugalliæ juvare debuit. Sic
 Philippus II. III. & IV. Hispanarum Reges Portugalliam te-
 nuerunt. S. 9. Sed Anno 1640. Portugalli jugum Casti-
 lianum

lianum denuo excusserunt, hanc nimirum occasione: Quoniam Philippus IV. nobilitatem Lusitanam contra Cataloniam rebellem arma capere iudebat. Cum enim nobilitas congregata & armata esset, occasionem quoque colloquendi & consultandi haberet; & angustias, quibus Hispaniarum Rex eo tempore implicitus erat, perspiceret, arripiunt animum, ab imperio Castiliano decedendi, & Ducem Bragantiæ (qui auctoritate pollebat & tertiam ferè partem Portugalliæ jure dominii possidebat) Regem eligunt & proclamant. S. 10. Tanquam memorabile allegant Portugalli, quod motus hujus initium factum sit 1. die Decemb. in quam tunc ex officio Ecclesiastico illud Pauli ad Rom. legendum incidebat: Fratres, hora est surgendi de somno, nunc enim proprius salus nostra est, quam cum crederemus. Quâ die & Joannes, cum antea Villaviciosa, in urbe ditionis suæ degisset, Lisbonam ingressus fuit, solenniter postmodo coronatus die 15. ejusd. mens. Nec ulla urbs vel propugnaculum fuit, quin Hispani eo statim cederent, solo Castello S. Gionis excepto, quod in XV. diem restitit. Exteri tunc nihil adversus Portugalliam machinati sunt, sed potius Rex Galliaë statim milites & Duces belli expertos novo Regi subministravit; Belgii item Ordines fœdere Offensivo & Defensivo se statim cum eo implicuerunt; In Anglia quoq; Legatus Johannis, tanquam à Rege missus, exceptus fuit. Quin & Pontifex M. Urbanus VIII. post habitam cum Collegio Cardinalium deliberationem, Legatum Regis, Michaellem De Porto-Gallo, Episcopum Lamecensem, Romam venire & negotia illius Regni curare permisit, ex veteri more apud Romanam curiam, in similibus casibus observato, quo disidentibus de Regno Principibus, ejus, qui regnum possidet, Legatus admittitur, ne interim res sacre in illo regno detrimenta capiant: vel generalius, quia in casibus hujusmodi controversis Principibus moris est, possessionem sequi; sed tamen à Pontifice benedictionem, licet sæpius petitam, Joannes

Joannes nunquam impetrare potuit, Hispano nimis id prohibente.
 S. 11. Sic omnibus Castiliæ Regis ministris intra octiduum regno ex-
 clusis, Joannes Dux Bragantiæ Regnum, quod Majoribus suis ere-
 ptum prætendebat, recuperavit, & Ann. 1644. prælio propè Monte-
 jum, sequente vicissim ad Villam Viciosam Castilianis ubique in-
 ferioribus gravissimam cladem intulit, atque has pacis conditio-
 nes ab iis obtinuit: 1. Ut Regi Portugalliæ à Rege Hispano Titulus
 Regis tribueretur, hujusque interventu ille à Pontifice benedictio-
 nem, hætenus semper dilatam, impetraret. 2. Ut loca utrimque
 occupata restituerentur, solaque Ceuta in Africa Hispano relin-
 queretur. 3. Ut in commerciis Portugalli iisdem in Hispania pri-
 vilegiis gauderent, quæ Anglorum natio haberet, vel quæ ipsi tem-
 pore Sebastiani Regis habuerant &c. Obiit Joannes Ann. 1656.
 S. 12. Eodem anno, quo Pater mortuus, filius Alphonsus VI. die
 30. Nov. minorennis adhuc coronatur, interim Matre tutrice re-
 gnum prudenter administrante. Quo tempore Hispani, cum ad
 montes Pyreneos pacem cum Gallis, excluso Rege Portugalliæ, ad-
 jectâq; expressâ conditione, ne Rex Galliarum Portugallis assiste-
 ret, iniissent, Portugalliam armis adoriebantur. Verum Portu-
 galli vires alacres opposuerunt, & aliquot præliis Hispanos cæci-
 derunt. Tandem Anno 1668. cum Gallus invaderet Burgundiam,
 Hispanus pacem à Portugallis postulabat; quâ pacis transactione
 Rex Hispaniæ, jus, quod in Portugalliam sibi esse contendebat, ces-
 sit & remisit. Interea Alphonsus cum adolevisset, administrationem
 Regni in se suscepit, ac Mariam Franciscam Isabellam Ducissam d'
 Aumale ex Gallia, in Conjugem duxit. Sed cum ipse nec regno pro-
 pter judicii ac mentis imbecillitatem par, nec matrimonio aptus
 esset, utroq; excidit; Isabella monasterio se inclusit & separatio-
 nem petiit ac impetravit. S. 13. Anno 1668. frater Alphonsi, cu-
 jus natalibus & virtutibus sceptrum debebatur, quique nunc feli-
 cissimè rerum potitur, Serenissimus PETRUS regnum adiit,
 pariterque ad petitionem populi, ex dispensatione summæ Pontifi-
 cis

sis romani, Isabellam sibi asseruit, quæ filiam ei peperit Isabellam Mariam Josepham. Amor ingens subditorum est erga hunc regem suum, quos vicissim ille redamat, iisque Parentis magis quam Domini jure tam blandè justeque imperat, ut in rege majestas ac amor, in subditis studia & obsequia certent. reginâ ante aliquot annos fato functâ, jam ad alias transit nuptias, & communi genitum voto publicaque lætitiâ, & congratulante terrarum orbe, Serenissimam MARIAM SOPHIAM ELISABETHAM, Serenissimi Principis Electoris Palatini DN. PHILIPPI WILHELMI filiam, connubiali fœdere auspiciatissimo nunc sibi conjungit.

Quæstio I.

Ad S. verb. rationes audire, ac de causa statuere &c.

An ipse rex, dum vivit, in causa dubia successione sit iudex competens, an Populus? Variè equidem inter gentes id disputatum agitatumque in summis orbis Imperiis fuit. In Persarum Imperio litem de Imperio inter filios à Dario Patre & Rege, Herodotus; lib. 17. in Princ. à Darii fratre Artapherne, Justinus lib. 2. cap. 10. à populo Plutarchus de Amor. frat. decisam refert: nisi id ita concilietur, quod alter mediatoris, alter patris ac regis vices gesserit, populusq; id probaverit. Eadem quæstio recurrens inter Cyrum & Artaxerxem Mnemona à patre rege definita dicitur apud Plutarch. in Artaxerxe, quanquam postea nihilominus res bello commissa fuerit. Plutarch. ibid. Cùm post Euphaëm Messeniorum Regem dubium esset, quis ex regia Æpyditarum domo succedere deberet, ipse Rex vivus cognoscendi ea de re potestatem populo dedit, uti ex Pausan. citat. Grot. de J. B. & P. lib. 2. cap. 27. In Ægypto Ptolomæum filio natu minimo regnum contra jus gentium tradidisse, ejusq; rei populo rationem reddidisse,

se,

se, ait Justin. *lib. 16. cap.* In Anglia Elisabetham in Senatu Ordinum Reginam declaratam, dicit Camdenus *in hist. Elis. part. 1. in princ.* casumque Reginae Scotorum Mariae itidem apud Ordines tractatam, narrat idem Camdenus *part. 2. ann. 1571.* De successione Henrici IV. causam prolixè agitaram fuisse in comitiis Parisiensibus recenset Thuan. *Hist. lib. 105.* Martino Rege Aragoniae defuncto, cum plures de Regno acriter contenderent, partim Juri, partim Theologi arbitri electi, & tamdiu arci inclusi sunt, donec de Rege convenit. *Marian. lib. 19. in fin.* Atque ex hac ipsa varietate potius apparet, neque Regi, neque populo, neque conventui Ordinum, hoc iudicium proprio jure atque ad illum effectum competere, ut eo iudicio partes efficaciter obligentur, nisi id jus eis reservatum, vel legitime quaesitum, vel compromissum in eos fuerit, cum & ipsa causa successionis in Regno & ipsae personae, quae Reges se esse, summamque potestatem habere perhibent, alium in se iudicem verum admittere, salva praetensione sua, non possint. In allegatis vero exemplis magis id obtinuit veneratione Patris aut Regis, quorum iudicio ultro saepe ex pietate vel verecundia defertur; quam juris obligatione. Uti & in exemplo Angliae successio Elisabethae indubia fuit, nec sententiam de Regno, sed parendi promptitudinem, hoc facto Ordines declarunt. In Scotia & Gallia res vi & bello potius, atque inter civilia dissidia, agebatur. In Aragonia communi placito in arbitros consensum fuerat. Atque in specie nostra Henricus in id intentus fuit, ut, rationibus partium auditis, autoritate sua, & persuasoria magis, quam decretoria, potestate, litem, si posset, componeret: quemadmodum etiam, partibus acriter dissentientibus atque ad alia remedia provocantibus, laudabilis hic conatus Henrici effectu caruit.

*Quæst. 2.**Ad S. 3. verb. Patrem suum repræsentantem &c.*

An jus repræsentationis jure naturali quoque valeat in Regnis?
 Aff. idque non tantum in casibus juris civilis, sed omnibus, quibus successio jure naturæ defertur. Atque huic fundamento innititur causa Henrici IV. in Gallia, qui patruo suo prælatus est. Ex eodem quoque principio dependet decisio quæstionis, toties armis ventilatæ & duellis quoque commissæ: An nepos ex primogenito præferendus patruo suo? Quod omnino ex hac ratione asserimus.

*Quæst. 3.**Ad eund. S. Verb. Præscriptio objici poterat &c.*

An in possessionibus regnorum præscriptio locum habeat? R. Posse tandē objici aliquam præscriptionem etiam in possessionibus regnorum violentis, sive bello apprehensis; quamvis multi insignes Autores contrarium sentiant, quorum præcipuum fundamentum est: quod usucapio sive præscriptio sit juris civilis, cum natura non præscripserit tempore 30. vel 100. annorum, vel quodlibet aliud, sed definitio illa certi temporis sit juris positivi: imo tempus per se nullam vim effectricem habet, sed est mera denominatio extrinseca, scilicet quantitas durationis: sed & quod in pœnam negligentiae per præscriptionem auferantur dominia, mere juris civilis, adeoque tota præscriptio ejus juris non verò juris naturalis est. Principes autem jure civili non obligari certum est. Verum, licet illa 30. annorum vel alterius definiti temporis præscriptio non sit juris naturalis, nec Principes obliget, tamen, præscriptionem aliquam jure naturali necessariam esse & dari, assero; quoniam impossibile est, sine præscriptio-

ptione ullum dominium allegari seu probari posse: Consequenter nullâ re jure uti possem, semper incertus de dominio. Est autem illud juris naturalis, sine quo finem, sive jus à Natura in hanc terram sive res terræ nobis datum, consequi non possumus; Unde dico, præscriptionem valere in Regnis sive inter Principes 1. quando aliquis possidet rem, & probari non potest, sive non exstat memoria, quod à non Domino acceperit, quæ vera quædam præscriptio temporis est, & ex temporis lapsu nascitur. 2. Quando Dominus sciens, rem ab alio teneri tanquã Domino, & cum potuit repetere, non repetiit longo tempore, tunc silentium pro consensu est, & videtur rem habere pro derelictâ. 3. Idem valet, licet nō possit repetere metu alterius potentia. Hoc enim casu renunciare videtur juri suo repetendi, cum potius vult rem in statu suo relinquere, quam arma subire & cum damno repetere. (*vid. contro. ad art. 2. §. 11. sup.*) Quæ duæ posteriores non sūt species præscriptionis temporis propriè dictæ, scilicet quæ nascitur ex lapsu temporis, sed ex tacito consensu Domini vim capiunt; uti hanc materiam optimè discussit Excell. Vir, Dn. PRÆSES in Prælect. Jur. Nat. & Gent.

Quest. 4.

Ad §. verb. Infavorem Principis Parmensis &c.

An Doctores Ticinenses jure pronunciarint pro Parmensi contra Catharinam Bragantinam? R. disting. Si meram juris naturalis rationem inspicimus, dicendum videtur, jus illud succedendi, quod soror natu major, Ducissa Parmensis Bragantina ab ipso momento nativitatis habuit, cum omni suo eventu ac prærogativa, jure naturali devolutum fuisse in ipsius filium Rainutium, in eoque durasse, Matre etiam mortuâ; Atque ex hoc jure Ticinensium sententiam pro Parmensi esse veriore. Verum, posita lege

Portugallia, quòd extraneis sint præferendi indigenæ, nisi illi beneficium indigenatus seu naturalisationis, ut vocant, acceperint; in hoc casu cum Conimbricensibus statuo contra Ticinenses. Etenim per conclusum in Comitibus Portugallia Lamecensibus, fœminam extero Principi nubentem (quod prædicti Rainutii, Ducis Parmensis, Mater fecerat) à Regno excludi, statutum est.

Quest. 5.

Ad S. 10. verb. Philippi Wilhelmi, Serenissimi Electoris Palatini, filiam connubiali, fœdere &c.

Quale matrimonium optandum & eligendum sit à Principe?
 Resp. Id apud Tacit. *Annal. in princ.* traditur, ubi, cum in Curia ageretur de nuptiis Claudii Imperatoris, & Uxore, tanto Principe digna eligenda; Vitellii tria respicienda publicè præfabatur. *Nobilitatem fœcunditatem, sanctimoniam.* Quæ omnia auspiciatissimis hisce ac Regiis nuptiis, quæ Lusitaniam ac Palatinatum jungunt, apprime conveniunt. Sive enim de *Nobilitate* quærat, quæ unquam in terrarum orbe nobilitas major fuit, quam Caroli Magni & patris illius Salicorum generis, ex qua genuinæ originis luce ac radiis familia Palatina proficiam ducit; hodieque generis sui claritudinem cum ea, quæ totius orbis summa ac maxima est, Austriacam dico, ejusque ac orbis capite, gloriosissimo ac invictissimo Leopoldo, triumphatore felicissimo, auspiciatissima affinitate miscet. Sive de *spe fœcunditatis* deliberetur; sive denique de insigni *Pieta- te*: utraque conspicua fiet exemplo Serenissimorum Parentum: Illam ex tot illustribus eorum generationibus percipe, hanc ex moribus: fortes & boni creantur fortibus & bonis. Fœcunditatis omnia ubique gens Palatina præbuit, hodieque adeò præbet, ut quasi gentile Serenissimæ hujus familiæ bonum ea videantur. Probitatis ve-
 rò

rò Pietatisque fidem facit tam sollicita Serenissimorum parentum educatio, quæ ex tanto numero in nullo Serenissimorum liberorum fefellit. Utriusque verò documentum omnium illustrissimum dat Gloriosissima Augusta, Regiæ hujus sponsæ soror germana, cum pariendi felicitate, tum incomparabili in Invietsimum suum Leopoldum obsequio. Sic igitur esto, sic erit Regia quoque hæc sponsa Serenissimo suo PETRO Serenissima PÉTRA, domusque ac Regni ipsius munimentum firmissimum.

Quest. 6.

Ad S. eund. verb. Connubiali fœdere auspiciatissimo nunc sibi conjungit.

At matrimonium, adhibitis solennitatibus solitis per Legatum contractum, plenum matrimonii effectum habeat? Aff. cum solus consensus in nuptiis omni jure, etiam Canonico, sufficiat. Vid. c. 1. & pass. tot. quæst. 2. caus. 77. Quæ itaq; huic consensui, qui solus sufficit, accedunt solennitates, non minuunt, sed augment consensus ac propositi constantiam, vinculum matrimoniale magis ligant. Unde in quibusdam Imperii locis tales solennitates id operantur, ut pacta dotalia vim & effectum habeant, perinde ac in consummato matrimonio. Quin conjugium hoc & legitimum ratum dici potest, arg. c. 17. q. 1. caus. 28. etsi voto solenni dirimi Jure Canonico possit. c. 3. & pass. X. de convers. conjug. Fuitq; ea quæstio agitata inter Maximilianam I. Imp. & Carolum regem Galliæ, in nuptiis Annæ Britannicæ, cum qua Maximilianus per Legatum, additis solennitatibus solitis, nuptias contraxerat.

SECTIO II.

Exhibens Justitiam Belli & Pacis fundatam

In

**Historia Politica & civili Regni
Portugalliaë.**

Ex Dammiano à Goes, Botero, Resendio, Marinæo
Siculo, Nicolao d' Olieveria, Conestagio, &c.
desumptâ.

ART. I.

De

Legibus fundamentalibus Regni Portugallici.

I.

Prima propè Regni Portugallici incunabula à legibus cœperunt, & pariter Reges ac Leges Portugallia accepit. Cum enim Alfonsus, Henrici Lotharingici filius, ut dictum Sect. I. Art. I. ante initam cum Regibus Maurorum pugnam Rex proclamatus à militibus, indeque prælio commisso feliciter hostes suos devicisset, prima à prælio cura ejus fuit, ut certis legibus novum Regum formaretur. Diploma igitur datum fuit in prima ejus congregatione, Ann. MCXLI. in quo leges latæ & actum fuit de præcipuis Regni aliisque majoris momen-

momenti negotiis. Atque hoc legum diploma, prout editum invenitur apud Joannem Caramuelem Lib. 2. Art. 4. antiquitatis suæ, quam ipsa neglecta Latinitas prodere videtur, veneratione apponendum hic duxi; idq; ita se habet. In nomine sanctæ & individuae Trinitatis, Patris & Filii, & Spiritus Sancti: Trinitas inseparabilis quæ nunquam separari potest. Ego Alfonsus Comitis Henrici & Reginae Tareja filius, Magnique Alfonsi Imperatoris Hispaniarum nepos, ac pietate divinâ ad regium solium nuper sublimatus, convocavimus Regni Proceres istos &c. §. 2. Et magna multitudo aderat congregata Lamegi in Ecclesia sanctæ Mariæ Almacave, seditq; Rex in solio regio sine insigniis regiis, & surrexit Laurentius Venegas Procurator Regis & dixit: Congregavit vos Rex Alfonsus, quem vos fecistis in Campo Auriquio, ut videatis bonas literas Domini Papæ, & dicatis, si vultis, quod sit ille Rex. Dixerunt omnes; Nos volumus quod sit Rex. Et dixit Procurator: Si ita vultis, date ei insigne. Et dixerunt omnes; demus in Dei nomine. Et surrexit Archiepiscopus Bracarensis, & tulit de manibus Abbatis de Laurbano coronam auream magnam cum multis Margaritis, quæ fuerat de Regibus Gothorum, & posuerunt illam Regi. Et Dominus Rex cum spata nuda in manu sua, cum qua ivit in bello, dixit: Benedictus Deus, qui me adjuvavit. Cum ista spata liberavi vos & vici hostes nostros, & vos me fecistis Regem & socium vestrum. Siquidem me fecistis Regem, constituamus leges, per quas terra sit in pace. Dixerunt omnes; volumus, Domine Rex, & placet nobis constituere leges, quas vobis bene visum fuerit, & nos sumus omnes cum filiis, filiabus, neptibus & nepotibus ad vestrum mandare. Vocavit citius Dominus Rex Episcopos, viros Nobiles & Procuratores Civitatum & dixerunt inter se: faciamus in principio leges de hæreditate regni. Et fecerunt istas sequentes. §. 3. Vivat Dominus Rex Alfonsus & habeat Regnum. Si habuerit filios varones (id est, masculos) vivant & habeant Regnum, ita ut non sit necesse facere illos de no-

vo Reges. Ibunt de isto modo. Pater si habuerit Regnum, cum fuerit mortuus, filius habeat, postea nepos, postea filius nepotis, & postea filii filiorum in secula seculorum per semper. §. 4. Si fuerit mortuus primus filius, vivente Patre Rege, secundus erit Rex; si secundus, tertius; si tertius, quartus: & deinde omnes per istum modum. §. 5. Si mortuus fuerit Rex sine filiis, si habeat fratrem, sit Rex in vita eius: & cum fuerit mortuus, non erit Rex filius ejus, si non fecerint eum Episcopi & Procurantes & Nobiles curiæ Regis; si fecerint Regem, erit Rex: si non fecerint, non erit Rex. (NB. Quisquis verò sit posteriorum verborum sensus, usu certè immotaq; Regni observantiâ omnes cognati suo jure succedunt, ut nunquam opus sit nova electione; Ita post mortem Joannis II. Sebastiani, Henrici II. semper successores suo jure regnum ambiverunt, nec unquam iis, etsi omnes ultra fratrum gradum essent, hoc jure oppositum fuit: frustra; fuisset controversia illa, in Sect. 1. art. 2. exposita, si jus id dependisset ab electione.) §. 6. Dixit postea Laurentius Venegas, Procurator Domini Regis, ad Procurantes: Dicit Rex, si vultis quod intrent filias ejus in hæreditatibus regnandi, & si vultis facere leges de illas? & posteaquam altercaverunt per multas horas, dixerunt: Etiam filia Domini Regis sunt de lumbis ejus & volumus eas intrare in Regno & quod fiant leges super istud. Episcopi & Nobiles fecerunt leges de isto modo. §. 7. Si Rex Portugallia non habuerit masculum, & habuerit filiam, ista erit Regina, postquam Rex fuerit mortuus de isto modo. Non accipiet virum nisi de Portugal: Nobilis, & talis non vocabitur Rex, nisi postquam habuerit de Regina filium varonem; & quando fuerit in congregatione maritus Reginae, ibit in manu manca (id est, sinistra) & maritus non ponet in capite coronam Regis. §. 8. Sit ista lex in sempernum, quod prima filia Regis accipiat maritum de Portugalle, ut non veniat Regnum ad estraneos: & si casaverit cum Prin-

Principe est raneo non sit regina, qui nunquam volumus regnum nostrum ire for de Portugallensibus, qui nos suâ fortitudine reges fecerunt, sine adjutorio alieno per suam fortitudinem & cum sanguine suo NB. (Hanc Regni legem antiquissimam Anno MDCLXXIX. cum cogitaretur de moderna infanta Portugallia desponsandâ. abrogatam esse, lego apud Becman. in Hist. orb. terr. p. m. 494.) §. 9. Istæ sunt leges de hæreditate regni nostri, & legit eas Albertus Cancellarius Domini regis ad omnes, & dixerunt: bonæ sunt, justæ sunt, volumus eas per nos & per semen nostrum post nos. §. 10. Et dixit Procurator Domini Regis, dicit dominus rex: vultis facere leges de nobilitate & justitia? & responderunt omnes: Placet nobis, sit ita in Dei nomine, & fecerunt istas. §. 11. Omnes de semine regis & de generationibus filiorum & nepotum, sint nobilissimi viri, qui non sunt de Mauris & de infidelibus Judæis, sed Portugallenses. Qui liberaverint personam Regis, aut ejus pendonem (id est, Vexillum) aut ejus filium vel generum in bello, sint nobiles. Si aliquis comprehensus de infidelibus mortuus erit propter quod nō vult esse infidelis, sed stat per legem Christi, filii ejus sint nobiles. Qui in bello mataverit (id est, occiderit) Regem inimicum, vel ejus filium, & gancaverit (id est, acceperit) ejus pendonem, sit nobilis. Omnes, qui sunt de nostra curia & fuerunt de antiquo nobilis, sint per semper nobiles. Omnes illi qui fuerunt in Lide (id est, pugna) magna de Campo d' ouriquio, sint tanquam nobiles & nominentur mei vasalli per totas generationes. §. 12. Nobiles si fugerint de Lide, si percusserit cum spata aut lancea mulierem, si non liberaverint Regem aut filium ejus, aut pendonem pro suo posse in Lide, si juraverint falsum testimonium, si non dixerint veritatem Regibus, si male falaverint (id est, locuti sint) de Regina, & filiabus ejus, si fugerint ad Mauros, si furtaverint de alienis, si blasphemaverint ad Jesum Christum, si voluerint matare Regem, non sint nobiles illi neq; filii eorum per semper. §. 13. Istæ sunt leges

de nobilitate: & legit eas Cancellarius regis Albertus, & dixerunt: bonæ sunt, justæ sunt, volumus eas per nos & per semen nostrum post nos. §. 14. Omnes de regno Portugalle obediant regni, & Alvazilibus locorum qui fuerint ibi per (id est, pro) nomine regum, & isti judicabunt per has leges justitiæ. §. 15. Homo si furtaverit per prima vice, & secunda, ponant eum medium vestitum in loco per ubi omnes vadunt: si magis furtaverit, ponant in testa (id est, capite) latronis signum cum ferro clado; si magis furtaverit, moriatur; & non matabunt eum sine jussu Domini regis. §. 16. Mulier si fecerit Malfairo (id est, adulterium) viro suo cum homine altero, & vir ejus accusaverit eam Alvazil, & si sunt boni testes, cremetur cum igne, cum dixerint totum ad Dominum Regem, & cremetur vir de malfairo cum illa. Si maritus non vult quod cremetur mulier de malfairo, non cremetur vir qui fecit malfairo sed vadat liber; quia non est lex vivere illam & matare illum. §. 17. Si aliquis occiderit hominem, sit quis est; moriatur pro illo. Si quis forciaverit virginem nobilem, moriatur, & totum suum avere (id est, omnia bona) sit de virgine sforciata. Si non est nobilis, maritentur ambo, sive homo nobilis sit, sive non sit. §. 18. Quando aliquis per vim gancaverit (id est, ceperit) avere alienum, vadat querelosus ad Alvazir & ponat querelam, & Alvazir restituat illi suum avere. §. 19. Homo si fecerit roxum (id est, vulnus) cum ferro moludo (id est, acuto) vel sine illo, vel dederit cum lapide vel ligno truncudo, faciat illum Alvazir componere damnū & pechare (id est, solvere) decem morabitinos. §. 20. Homo qui fecerit injuriam Alvazile (id est, Prætori) Alvazaide, homini misso à Domino Rege, vel etiam Saime, si percusserit, assignetur cum ferro clado, si non pechet 50. morabitinos & componat damnū. §. 21. Hæ sunt leges justitiæ: & legit eas Cancellarius Regis Albertus ad omnes, & dixerunt: bonæ sunt, justæ sunt, volumus eas per nos, & per semen nostrum post nos. §. 25. Et dixit Procurator Regis Laurentius Venegas: vultis quod Dominus Rex vadat

vadat ad cortes Regis de Leone, vel de tributum illi, aut alicui personæ for (id est, præter) Domini Papæ, (Marian. l. 10. c. 20. ait, se nescire, an hoc tributum solverint Lusitani primis temporibus, sua autem & majorum ætate fuisse immunes. Caramuel verò in Philip. prud. L. 5. Disp. 5. solvisse inquit usque ad Alfons. III.) & omnes surrexerunt & spatis nudis in altum dixerunt: Nos liberi sumus; rex noster liber est manus nostræ nos liberaverunt, & Dominus rex; Qui talia consenserit, moriatur, & si rex fuerit, non regnet super nos. Et Dominus rex cum corona iterum surrexit & similiter cum spata nuda dixit ad omnes: vos scitis quantas lides fecerim per (id est, pro) vestram libertatem; testes estis, testis brachium meum, & ista spata, si quis talia consenserit, moriatur, & si filius aut nepos meus fuerit; non regnet; & dixerunt omnes; Bonum verbum. Morientur: Et rex si fuerit talis, quod consentiat Dominum alienum, non regnet. Et iterum rex, ita fiat.

Questio I.

Ad §. 2. Verb. Nos volumus, quod sit rex.

Cujus sit reges facere? Resp. 1. Liberi populi in se ipsum; quia summam potestatem plenissimo jure habet, eamque transferre in Principem titulo regio vel simili potest; uti populus Romanus lege Regia omnem potestatem suam Principi & in Principem contulisse dicitur. l. 1. ff. de Const. Princ. 2. Superior potestas, cui imperiū universalis competit, v. g. Imperator, potest inferius territorium erigere in Regnum, vel ex Principe inferiore Regem facere. Ita Otto III. Boleslaum, Poloniæ Principem, Regem creavit. Henricus V. Cæsar in Vratislaum, deinde Fridericus Barbarossa in Vratislaum, deniq; Philippus Cæsar in Premislaum, cum omnes saltem Boëmiæ Duces essent, Regiam dignitatem contulit, quæ in duobus prioribus tantū personalis fuit, nec in successores, qui Ducès saltem fuerunt,

continuavit; at Premislaus ad succesores suos insignia Regiæ dignitatis transmisit. 3. Is quoque, qui cum summa potestate, sed inferiore titulo, v. g. Comitis, Ducis, populo præest, sibi ipsi Regium titulum, consensu saltem civium suorum, assumere potest. Ita Aristobulus primus ex Assamoneorum genere Regiam in Judæos potestatem cum Regio titulo induit. *Joseph. Antiq. lib. 13. cap. 19.* Et inter Aragoniæ Comites primus Sanctius II. Anno Christi 901. vel, ut alii, Ramirus Regia insignia suscepit. Hac quoque ratione optima Alfonso Portugalliæ fasces Regio jure omnium unanimi consensu, tum cum patriæ libertatem ab hostibus vindicabant, adeptus est.

Quæst. 2.

Ad eund. §. Verb. Et fecerunt istas sequentes.

An leges Portugalliæ, quæ sequuntur, justæ sint? Resp. Eas omnes ac singulas justas, nullamque naturali æquitati adversam esse, defendimus.

Quæst. 3.

Ad §. 7. Verb. Ista erit Regina.

An fæminæ jure naturali succedant in Regnis? Neg. sed tum demum cum expressa conventionem, aut consuetudine receptum est, ut hic. Nam pace & bello rempubl. regere ac defendere naturâ virile officium est: quam in rem graviter differit Cato apud Liv. *lib. 34. c. 2.* cum legem Oppiam contra matronas defenderet. Hinc, cum Cleopatra de regno Ægypti cum fratre Ptolomæo contenderet, provocavit ad specialem Ægypti consuetudinem, apud Lucan. *lib. 10.* ubi Cæsarem ita compellat:

Non

*Non urbes prima tenebo
Fœmina Niliacas ; nullo discrimine secus
Reginam scit ferre Pharos.*

Eandemque peculiarem consuetudinem in Britannis notat Tacit. *in vit. Agric.* quòd sexum in Imperiis non discernant. Prudenter igitur lege certa id hic cautum est.

Quæstio 4.

Ad S. Verb. Nobiles si fugerint de Lide &c.

Quibus de causis amittatur nobilitas? Resp. 1. Nobilitas amittitur per infamiam & vitæ turpitudinem, quia nulla potest subsistere vera nobilitas absq; bene meritis ac honestate; quin jure naturali nulla est nobilitas, quam quæ ex meritis ac virtute resultat juxta illud Juven.

Nobilitas sola est ac unica virtus;

Neque illam recuperat, licet ad meliorem frugem redeat, probrosus ille & infamis nobilis, nisi specialiter à Principe restituatur. Resp. 2. Ingressus in monasterium sive assumptio ordinis Religiosi nobilitatem non tollit. Tiracquell. *in Tract. de nobilitate.* Licet dignitas Regalis, Ducalis &c. per vitam monasticam amittatur, quia territorio cohæret. Resp. 3. Officium Procuratoris nec jure civili aliquid nobilitati derogat. Hodiernis quoque moribus idem omnino asserendum est, cum in judicio camerali & aliis bene constitutis tribunalibus honestum omnino sit officium Procuratorum. Resp. 4. Ars medicinæ, Astrologiæ &c. non derogat nobilitati; nam Scriptura asserit, medicum esse honorandum propter necessitatem; imo Christus dicit, se esse medicum, & ipse multos sanavit; Et multa exempla Pontificum ac Regnum sunt, qui medici fuerunt. Resp. 5. Agricultura nobilitati non derogat, licet nobilis ipse manum stivæ admoveat. Resp. 6. Artes sordidæ ac viles derogant nobi-

nobilitati, si nobilis per se exercent; si verò per alios, non statim nobilitas intelligitur amissa: neque hic valet regula vulgaris, Quod quis facit per alium, hoc ipse fecisse censendus est. Quod si tamen nobilis deinde ab arte vili deficiat, putant recuperati dignitatem; quod nobis non videtur. De aliis vid. Tiraquell. *Tract. de Nobil.*

Quæst. 5.

Ibid. verb. Neq; filii eorum per semper.

An ob delicta parentum puniri possint liberi? Resp. Neg. et si Deus dicatur punire peccata parentum in multas generationes; Et in crimine læsæ majestatis à parentibus commisso priventur liberi nobilitate, bonis &c. Nam ad 1. Dico, hanc non esse pœnam, sed instar calamitatis naturalis, adeoque huc non pertinet, nam pœna est privatio boni ob delictum, Liberi autem hoc casu nil deliquerunt; imò liberi illi non privantur jure suo per Deum, nam respectu Dei nil nostrum est: Ergò respectu liberorum pœna non est, sed merus casus sive fors humana, ut natura sua non plus habeant, quàm si pater ab initio pauper fuisset, vel ipsi bona naufragio amisissent, vel surdi ac cœci nati essent: illa enim cuiq; innocentissimo contingere possunt, quia omnia fiunt ex dispositione summi Arbitri, qui voluntate sua omnia moderatur. Ad 2. Dico, Hæc eadem applicantur aliquatenus ad leges humanas, v. g. in crimine læsæ majestatis; nimirum Princeps potest alicui ea, quæ ex jure quocunq; habet, auferre duobus casibus, scilicet vel in pœnam, vel in utilitatem Reipublicæ. Ergò licet liberi hoc casu nil deliquerit, tamen Princeps potest eos privare nobilitate, bonis exuere, patriâ expellere, ob utilitatem Reipublicæ, ut Respublica sit secunda: pauperes enim tantùm latrant, non mordent. Sed quid de infamia,

mia, an infames esse debent proditorum liberi? Resp. Affirm. scilicet debent esse infames quoad effectus civiles, quemadmodum spurii, lictores licitorumque liberi, etsi leviori maculâ notantur.

Quæstio 3.

Ad S. 15. Verb. Si magis furtaverit &c.

An pœna mortis in furem possit constitui? Negat Scotus, eò quod inter bona temporalia & vitam hominis nulla sit proportio; sed affirmat Molina, cum quo sentio, quoniam non attendenda proportio inter pœnam & rem ablatam, sed proportio inter pœnam & malitiam, quæ iudicio & arbitrio potestatis Politicæ in quolibet loco dignoscitur, & pro genio cujusque populi definitur, proindeq; pœna pro modo contumaciæ ad mortem quoque extendi potest.

ART. II.

De Modo gubernationis & administratione iustitiæ, prout traditur ab iis, qui initio citati sunt.

I.

Portugalliæ regimē, non minus, quam reliquarum Hispaniarū, Regium est & Monarchicum, licet legibus Regni fundamentalibus (ut cæterorum regnorum Europæ) restrictum. Quin & cum consensu Procerum Rex leges universales condit, fœdera ac bella decernit, collectas novas imponit, ita ut summæ potestati nihil inde delibetur, cum & cætera Majestatis jura solus exerceat. Collationem beneficiorum in Portugallia habet Pontifex Romanus, jus nominandi verò est penes Capitulares: paucis tamen adhinc annis modernus Rex Portugalliæ à curia Romana impetravit, ut tertiã partem reddituū Episcopaliū totius regni ex proprio arbitrio conferre possit cuilibet, V. G. ministris suis, aliisque bene meritis, eorumve filiis aut cognatis. S. 2. Provincie extraneæ ad Portugalliam

liã pertinentes, administrantur per Vice Reges, quia aliquãdo Archiepiscopali vel Episcopali dignitate sunt ornati, quò subditi eorũ dignitatem & auctoritatem obedientiã suã magis venerentur; Pro-Rex ditionem Americanarũ residei in Brasilia: & India Orientalis suspicit Palatium Goanum. Minoribus vero Provinciis Asiæ & Africæ præsumt Gubernatores: qui partim Regi immediate, partim Proregibus subsunt: Ut plurimum vero Gubernatorum istorum officium non durat ultra triennium; quo saluberrimo consilio ac statuto Portugallia prudentissimum veterum Romanorum morem imitatur, plurimisq; periculis ac difficultatibus obicẽ figit. §. 3. Aula Regia Portugallie magno numero Magnatum, V. G. Ducum, Marchionum, Comitum & Nobilium, qui Regi sunt à servitio, repleta est. Ex Regni vero consuetudine Rex non nisi indigenas ministeriis suis aliisq; officiis adhibet; quæ consuetudo sæpe egestati Nobilium aliorumque honoratorum virorum consulit: Nam, cum sapius statum conditioni ac natalibus suis convenientem sustinere non possint, literas provisionales, ut vocant, quib9 officium gubernationis in India, aliudve munus ipsis confertur, ex quo non exiguam pecuniæ summam sine cuiusquam detrimento obtinere possunt, à Rege impetrant. vid. Sect. 3. Art. 1. §. 2. §. 4. Regiam autem aulam comitantur aliquot tribunalia, quorum rationem & ordinem ex usu sui temporis (quod recens est & in regimen Fannis IV. incidit, quem modernus Rex Serenissimus Parentem habuit) Autor Comment. de Regis Portugallie Regnis & opibus his verbis recenset: Primum & principale appellatur tribunal Relationum, & domus supplicationũ, vulgo Caza de supplicaçõn. cujus officiales reliquos omnes auctoritate superant; ii jam in civitate Ulisiponensi fixas habent sedes. Constat autem hoc tribunal decem iudicibus, quos vulgò vocant Desembargadores, duobus Corregidoribus in causis criminalibus, totidemq; in civilibus; duobus iudicibus, qui de causis Fiscalibus & vectigalibus coronæ cognoscunt; quatuor auditoribus, qui de sententiis criminalibus iudicant

dicant; uno Procuratore Fiscī, binis vectigalium, uno iudice Cancellariæ, uno Promotore, ut vocant, justitiæ; & quindecim Desembargadoribus extraordinariis, uno sollicitatore justitiæ, octo scribis appellationum, uno distributore, uno thesaurario depositorū in curia, aliquot præconibus, & quadraginta ut plurimum Procuratoribus literatis; denique uno Præsīde, qui ex majoribus proceribus regni assumitur, & vulgo Regedor de Justitia appellatur. Porro Desembargadores hi cognoscunt de omnibus causis, quæ per appellationem ad ipsos devolvuntur à tribunali Portuensi, quæ superant valorem centum mill. rees in bonis mobilibus, & octingenta mill. in bonis fundi, præterea de causis, quæ ad ipsos deferuntur à iudice novarum assessorum tribunalis Portuensis, quæ prædictum valorem excedunt; deniq; de cæteris quæ ab aliis tribunalibus ad ipsos deferuntur. Habet denique hoc tribunal unum Cancellarium, qui sigillum suum omnibus sententiis appendit, & de erroribus scribarum, eorumq; stipendiis cognoscit. §. 5. Alterum tribunal appellatur Caza de Civil, id est, rerum civilium, quod cum diu in civitate Olysiponensi fuisset, Philippus I. Portugalliæ Rex ad oppidum Portuense transtulit: auctis stipendiis non modo hujus tribunalis iudicium, sed & superioris, ut cum majore integritate singulis justitiam ministrarent. Constat autem duplo pluribus officialibus quàm primus: judicant hi de omnibus causis, quæ valorem centum mill. rees in rebus mobilibus aut octingenta mill. in rebus fundi non excedunt. §. 6. Est & tertium Tribunal majoris, quàm duo superiora, authoritatis, quod appellant Desembargode Paço, id est palatii; quod constat uno Præsīde è præcipua nobilitate, quinque Desembargadoribus, septem scribis, aliisque minoribus ministris; hoc tribunal semper aulam regiam comitatur, & supremam obtinet jurisdictionem. Nam & appellationes concedit iis, quorum causæ jam à superioribus tribunalibus iudicate fuere, & causam in iudicio à novem Desembargadoribus denuò cognoscendā committit. Itemq; in omnium totius regni iudicium actiones in-

quirit & coram se earundem rationem jubet reddere, si quisquam
 se ab ipsis in justè gravatum aut oppressum in iudicio conqueratur.
 Idem & privilegia omnia, quæ à Rege petuntur, promulgat legi-
 timos declarat, de adoptionibus & aliis donationibus facim fidem;
 famæ & honoribus restituit: iudicio ordinariorum electiones con-
 firmat: possessiones rerum aut conservat, aut in easdem restituit;
 vindicias dat secundum libertatem, & ætatis privilegia concedit:
 homicidis & aliis condemnatis veniam potestate regia indulget;
 de cõtroversis inter duo superiora tribunalia cognoscit; deniq; Rex
 communicat huic tribunalii omnes casus justitiæ & jurisdictionis,
 quæ incidere solent. §. 7. Est & aliud Tribunal per magnæ digni-
 tatis, licet non tantæ, ac præcedens, cujus iudices cognoscunt & ju-
 dicant de omnibus causis, quæ ad Coronam pertinent, sive Rex a-
 ctor sit sive alii, qui quid à Rege in iudicio petant. Preterea est &
 Cancellarius major, qui aule sive Palatii appellatur, qui jurisdic-
 tionem habet in omnes Curie scribas, & sigillum custodit, quod o-
 mnibus omnium tribunalium sententiis subnecti solet. Idem & do-
 nationes Regias sigillo munit. §. 8. In eadem aula quoq; Tribunal
 est Quæstorium, ipsi vocant de Fazenda, quod constat tribus Proce-
 ribus principalibus, qui Veedores da fazenda, id est, Quæstores
 ærarii appellantur, & totidem iudicibus qui conjunctim cogno-
 scunt & sententias ferunt de omnibus causis, quæ ærarium Regis
 spectant: nam & patrimonii regii, & reddituum atq; vectigalium
 rationem habent, tam intra regnum, quam extra in ditionibus,
 quæ Coronæ sunt acquisitæ; & dant operam, ut non modo Regi de
 iis, quæ ipsi debentur, satisfiat, sed ut ipse quibus debet, satisfaciat.
 Illi autem Veedores maximæ sunt dignationis, tum propter eminenti-
 am earum causarum quas tractant, tum quia fere Consilarii
 sunt Regis, eiq; non modo in ærarii rebus, sed & omnibus, quæ regi-
 men regni principale concernunt, inserviunt. §. 9. Præter hæc Tri-
 bunalia est hic Consiliū, quod vocant Stat9, in quo sunt personæ pro-
 sapia & nobilitate eminentes, sed numero indefinito, prout Regi pla-
 cuerit,

cuert in quo principalia negotia pertractantur, quæ regimen concernunt; & bellum juxta atque pacem. Ad eosdem & præsentatio pertinet omnium Archiepiscopatum, Episcopatum, Abbatiarum & Commendarum tam in ipso regno, quam in provinciis Coronæ bello acquisitis. §. 10. Hujus tribunalis caput, appellatur Quæstor maximus, vulgò contador major, qui rationes inter inferiores rationales distribuit, qui fere sunt duodecim; scribæ autem illis serviunt sedecim, & alii ministri inferiores. Hoc Tribunal in sumptuoso ædificio celebratur, quod Caza dos contos vocant. §. 11. Juxta hanc rationalium domum visitur alterum magnificum, quod vocant Altandega, id est, domus publica mercium vectigalium. Id constat partibus quatuordecim, quarum una dicitur Menza do despacho de Madeira, ubi vectigal sive portorium solvitur pro materiæ, quæ foris importatur. Altera dicitur Menza do despacho dot portos secos; &c. Vid. prædict. Aut. ex cujus tempore adeo recenti non multum tortè hæc immutata sunt.

Quæst. I.

Ad §. verb. Regium est & Monarchicum.

An Regnum Portugalliæ sit mere monarchicum, an verò mixtum cum Aristocratio, seu populari? Dubium id inde fieri posse viderur, quoniam Art. præced. §. 2. Alfonsus dicit: vos me fecistis Regem & Socium vestrum. Unde argui posset, regimen illud non esse merè monarchicum, sed Regem in societatem regiminis solummodo esse assumptum. Item ex eò, quod leges populi voluntate latæ, aliaque nonnulla Procerum consensu fieri dicuntur. Vid. h. Art. 1. Verum his non obstantibus formam regiminis Portugallici esse tantum Monarchicam, dicimus: quoniam penes Regem arbitrium est & vis & norma jubendi. Illa verò populi Regem & Legem approbantis voluntas pertinuit ad

regnum ejusque statum constituendum: quippe in constituendo legibusque armando novo regno populus concurrebat; & Alfonso melius tutiusque visum fuit, in tanto negotio consensum civium requirere, ut juris illa constitutio non modò ut lex superioris, sed & ut conventio publica universi regni valeret; sed nec delinere summam potestatem & regimen verè Monarchicum statuimus, etsi omnia cum consensu Ordinum fierent.

Quest. 2.

Ad S. 5. Verb. Homicidis & aliis condemnatis veniam potestate regia indulget.

An jus aggratiandi locum habeat in homicidio? Neg. de homicidio doloso, quia id jure naturali capitale est, de quo nemo in terris dispensare potest. Hinc Israelitis, etsi liber populus, & cum summa potestate erant, prohibitum tamen est gratiam facere homicidis dolosis, *Deut. 29. v. 13. Num. 35. v. 32. & seq.* unde Ludovicus pius veniam, quam jam dederat, melius edoctus revocavit *Heig. p. 2. quest. 24. n. 32.* Et Carolus V. cum potestatem dispensandi daret, excepit semper hoc crimen. Atque hoc ita decisum est, cum Ferdinandus I. Imp. Comiti de Titonibus rogatu Principum remittere supplicium vellet, Senatusque Mediolanensis, cui causam delegaverat, responderat, id in crimine dolosi homicidii fieri non posse, Successor ipsius Maximi II. rescripsit Senatui 1. Oct. 1564. ut citra dispensationem jure ageret. Vid. *Bod. de Republ. l. 1. c. ult.*

Quest. 3.

Ad S. 6. Verb. Sive Rex auctor sit, sive alii, qui quid à Rege in judicio petant.

An Rex, vel ipsius Curia, in causis ipsius Regis cognoscere & judicare possit? R. 1. Possè in causis publicis Regis, seu ipsius Regni,

Regni, quia hæc propria Regis causa non est, quia non Jure privato, sed jure officii ea res ad ipsum spectat. *arg. l. §. 11. ff. quand. appell.* adeoque non magis propria hæc ipsius causa, ipseque suspectus in ea videri potest, quam si magistratus cognoscit in causa, quæ ad ipsius officium seu jurisdictionem pertinet. R. 2. In causis verò privatis ipse quidem Judex non est; id enim repugnat; sed tamen nec judicem alium in causa habet, quam summo potestas nõ admittit. Solet igitur ultrò causam submittere iudicio Curiaæ suæ vel magistratus ordinarii, sententiamque sponte sequi, *juxta l. 4. C. de legit. &c.* Vel legem generalem dicere, unde causa propria simul legem accipit. Ita Tiberius in causa servi sui Parthenii, qui putabatur esse liber, legem generalem fecit, ut hoc calu hereditas *æquis partibus* dividatur inter dominum servi, & substitutum *l. 41. ff. de vulg. & pup. subst. vid. Disp. de Jud. in propr. caus.*

Quest. 4.

Ad §. 8. verb. Qui conjunctim sententias fuerunt &c.

An si quis ex collegis absit, eorum jus pertineat ad præsentem?

Affirm. Ratio est, quia hoc ipso, dum absunt, neque contrarium denuntiant præsentibus, eorum sententiis subscribere videntur, ac proinde jus suum tacite in eos conferunt. Secus est, si plures Condomini sint, qui communẽ jurisdictionem habent v.g. tres Principes qui unum territorium possident: illi enim non faciunt collegium, nec habent unam omnes jurisdictionem in solidum, sed singuli jurisdictionis partem pro indiviso, adeoque major pars non prævalet, sed omnes adesse & consentire debent, potiorq; est conditio prohibentis. Vel uno igitur contradicente res in statu suo manet & nil fit; Ratio est, quoniam nemo potest disponere de parte alterius, quod tamen hoc casu fieret; Nam quævis particula, etiam minima, isti rei communis est,

est, licet forte inæqualiter. Unde sequitur, eum, qui disponit de parte rei communis, disponere de parte, quæ alteri est. At priore casu unum collegium omnium, idq; unius personæ instar est; quæ non potest secū dissentire, sed necessario negotium ex majori suffragiorū numero explicandum est; nisi vel singulorum quoq; jus, vel alia ratio sit, quæ impedit, quò minus numero votorum res committenda, uti in Pace Westphalica art. 5. §. in causis. de negotio religionis constitutum est.

Questio 5.

Ad §. verb. Provinciis coronæ bello, acquisitis &c.

An ea, quæ Rex acquirit bello, incorporentur coronæ, an verò familiæ suæ acquirat? Resp. Coronæ, cujus jure bellum gerit. Nā omnia, quæ bello acquiruntur, ei acquiruntur, qui jus belli habet: atqui non familia Principis jure privato; sed Respublica, cujus pars & caput est Princeps, qui eā repræsentat, j9 belli habet. Ergò Princeps quæ jure belli occupat, sibi non privatim, sed tanquam capiti Reipublicæ, sive ipsi Reipubl. cujus nomine bellum geritur, acquirit; quamvis expensis propriis vel operâ familiæ suæ bellum gesserit.

ART. III.

De Magnatibus, Reditibus, & Expensis

Regni Portugalliæ.

Ex relatis à prædictis autoribus.

I.

Magnates Portugalliæ, titulum habentes post Regem, primū & summum caput, sunt plurimi Duces, Marchiones, Comites, Barones, & familiæ nobiles multæ. Horum Magnatum census ingentes refert Marinæus Siculus, qui quorundam redditus annuos 40000. quorundam 15000. Ducat. asserit. Sed omnium familiarum præcipua est Ducis Baraganzæ, de qua Vasconellus Soc. Jesu Sacerdos, Theologus Ulysiponensis in vita Joannis I. sic scribit.

Joannes

Joannes, antequam regnum adiret, ex Agnete genuit Alfonsum, cui data uxor Beatrix, Nonii Alvari Pererii Equitum magistri unica proles, addito dotali comitatu Barcellensi & Ducatu Brigantino. Quod fuit Illustrissimæ ac penè Regiæ domus Brigantine seminarium, è quâ summis Regibus ac Principibus Christianis connubia expetita. Hæc ille. Quibus annecto ex Gonsalvi d' Avila Historiographi Regii Theatro Madriti sequentia: Inter magnates Portugalliæ excellit Dux Braganzæ, qui habet octuaginta quinque millia Vasallorum, & belli tempore Regibus inservivit cum viginti millibus armatorum. Obtinet unam civitatem & quadraginta & octa oppida, & plurimos pagos, & disponit de quadraginta & quinque commendis, ut vocant, Christi & mille trecentis ministris justitiæ, multis Præturis, quæ ducentos & trecentos crusatos annuatim valent, & præsentat beneficia Ecclesiastica, quorum quædam valent duo millia, quædam duo millia & quingentos crusatos. Habet quingentos domesticos, magnam partem nobiles, & annui ejus reditus ascendunt ad centum & sexaginta millia crusatorum. Et Cluverius in sua Introduct. ait, Reperii in Portugallia, quod haut facile aliàs in toto orbe tertarum, Ducem scil. Brigantinum, cui, quod maximè mireris, tertia pars regni pareat.

S. 2. Ecclesiasticorum in Portugallia primipilus est Archiepiscopus Ulysiponensis, cujus suffraganei sunt Episcopus Ubedensis, Zamorrensis, Cividatensis, Leriensis, Badojozensis. Deinde sequuntur Archiepiscopus Bracarensis, & Eborensis; quibus subsunt Episcopus Conimbricensis, Lamegensis, Visensis, Almagrensis, Tidensis, Lugensis, Astrogensis & Morvedrensis. Præter quos sunt etiam alii, nimirum in India Orientali Archiepiscopus Goanus, qui dicitur Patriarcha Indiæ; uti, & Archiepiscopus Lerrensis, & tres Episcopi Cochinchensis, Meliaporensis, & Macaensis &c. De illorum potestate & dignitate vide proximus Gonsalvum d' Avila. Nicolaus Oliveira reditus qui-

G
dem

dem annuos Ecclesiasticorum non recenset, sed summam annuat, opes Ecclesiasticorum, æquales esse Secularium opibus. S. 3. In Regno Lusitaniæ esse tres ordines Equestris, recenset Johann. Gotofred in Archont. Cosmic. (alii addunt quartum, scilicet S. Joannis) Primi dicuntur Equites sacrae militiae Christi, quorum signum est crux rubea, cum fimbria sive linea extrema aurea & argentea linea in medio: Hic ordo possidet ingentes redditus, & centum quadraginta Commendas habere dicitur: imo Oliveira commemorat hunc ordinem quadringentas quinquaginta quatuor Commendas complecti, & his quotannis a Rege solvi 236326. crusat. seu ducat. Portugallie. Secundus est Equitum S. Jacobi, qui pro insigni ferunt gladium rubrum: constat hic ordo sexaginta Commendis, quibus ex relatione Oliveiræ, quotannis 120000. (alii volunt 100000.) crusati impendeuntur. Tertius est ordo Avisi, quorum signum est Crux viridis; qui ordo tenet quadraginta tres commendas, & 70000. crusati impenduntur. Ita Oliveira; qui addit, caput horum Equitum omnium esse Regem Lusitaniæ, ab eoque Magisterium cum redditibus teneri. Sunt in horum numero Viri Principes, Duces, Marchiones, & plures Comites: Nobilium ingens est numerus, qui & beneficio horum ordinum plus cæteris per regnum possident. Quantum capio, inquit Boterus, redditus Ecclesiastici & ordinum militarium ascendunt ad milionem coronatorum. S. 4. Proventuum annuorum Regni (quos tamen temporis ratio sæpe auget vel minuit) & expensarum summam exhibet Hugo Linscottan. Nicolaus d' Oliveira quoque liberum edidit, in quo diligentissime & minutatim explicat annuos Regni Portugallie redditus. Expensas & redditus in India Orientali Coronæ Portugallie subjectæ accuratè persequitur Eduardus Menesius Prorex. Ut verbo dicam, qui accuratius computaverunt (scilicet considerando redditus ipsius Regni, fructus Magisterii ordinum equestrium, proventus Guineæ & Brasiliæ, vectigal ex aromatibus & mer-

& mercibus Indicis perceptum) reditus Portugalliae, pro suo tempore ad sexaginta auri tonnas extendunt. Sanè divitias Regis Portugal. ex eo aestimare licet, quod Joannes IV. filio suo Alfonso, fratri & Antecessori Regiae Majestatis hodie imperantis, reliquerit 50. milliones, cum tamen Portugallia tunc tot bellis exhausta esset, hodiè verè in statu florentissimo & pacatissimo sit posita. S. 5. Expensarum annuarum summam extendunt Autores citati ad quatuor decies centena & octoginta millia ducatorum, calculumque ita subducunt. Ministris & administris justitiae per totum regnum, mercedis vel salarii nomine dantur quotannis centum ducatorum millia. Proventus Teucarum (id est donorum & privilegiorum, quae Rex velut feuda gratuita largitur certis hominibus hac lege, ut, donec ipsi vivant, his utantur fruantur, iis defunctis ad Regem caducitatis jure revolvantur) quotannis ascendunt ad trecenta millia ducatorum. In juras (ita vocant reditus annuos, quos vendit & in perpetuum haereditario jure possidendos certis personis concedit, qui sicuti alia patrimonialia bona ad haeredes transeunt) annuatim expenduntur 150. millia ducatorum. Ad defensionem munimentorum locorumque Africae quotannis insuntur ducatorum quinquaginta millia. Ad conservandas quinque triremes perpetuas centum millia ducatorum. Ad sustendendas copias navales, quae classes in Indiam navigantes, & inde redeuntes comitantur & tuentur, trecenta millia ducat. annua. In moradias, (ita vocant Mercedes & stipendia annua, quae Rex concedit partim ministris suis, quos vocant Mocos da Camera, Cavaleiros Fidalgos & similes, partim aliis bene meritis, aut quorum parentes Regno aliquid officii praestiterunt, qui remunerari aliquando solent, ut appellentur servitores domus Regiae, neque is exiguus aestimatur honor, & ut praestetur iis avena in equorum alimoniam, quotannis solvuntur ad octoginta ducatorum millia. In alimenta Regiae, familiae quot-

annis expenduntur ducenda ducatorum millia. Ad conservandas arces & munimenta Regni ipsius ducenta millia ducatorum. Quæ omnia cum facti sint, & sæpè mutantur, descripsimus ex fide eorum, qui supra allegantur.

Questio 1.

Ad S. 1.

An jura Majestatis in Magnates transferri privativè possunt? Resp. Ipsa jura Majestatis, & quæ universalialia sunt, toti regno, ipsique Majestati cohærent, non possunt. At in certa regni ditione seu parte, jura omnia particularia istius loci cum plena potestate concedi iis possunt, quæ tamen hoc casu non fiunt jura Majestatis, etsi quædam vel omnia istius loci jura particularia ita data sint, ut ne amplius à superiore dependeant.

Quest. 2.

Ad S. 1. Verba antequam regnum adiret?

An filius ante quæsitum à Patre regnum natus in jure primogenituræ præferatur reliqui postea natis? Aff quia primogenitum, cui regnum debetur, eum esse indubium est, isque præfertur cum in quæsitis familiæ, tum in acquirendis. Atque ita obtinuit in Otone I. Imperatore, cui frater Henricus hanc quæstionem atque inde arma movebat. Quamquam in Perfide quandoque aliter evenerit, & in Ducatu Mediolanensi, lite inter fratres orta, ex hoc prætextu minor frater Principatum, recte Guicciardino, sibi arrogaverit. Vid. Grot. de J. B. & P. lib. 2. cap. 7. S. 27. & seq.

Quest 3.

Ad S. 4. Verb. Vectigal ex aromatibus & mercibus Indicis &c.

An mercibus in vectis & evehendis, vel personis transeuntibus, possit imponi vectigal? Affirm. quia nemo tenetur aliteri con-

con-

concedere aliquid gratis de jure suo, sed onus pro illo exigere & sub illo onere concedere potest. Atqui territorium illud, per quod transitur, & viæ istæ publicæ sūt Principis. Ergo. Dein magnis sumptibus eget defensio viarum publicarum: cum igitur sumptus illi necessarii sint, & non tantum cives sed etiam advenæ iis utantur ac utilitatem inde percipiant, meritò hi cogi possunt ut aliquid conferant. Atque ita onus proportionatum illis imponi potest; an autem sit proportionatum onus, judicium pertinet ad principem, cujus conscientia relinquitur. Idem etiam obtinet, licet quis viam onerosam evitet & aliã viã utatur: nam jus illud vectigalis non inhæret isti loco viæ, sed est jus territoriale pro transitu qui fit per territorium, non verò pro eo, quod transeant istum locum. quoniam locus ille tantum destinatus est exactiõni vectigalis, quæ, si evitatur cadunt merces in commissum. Ita Amplis. PRÆSES in Prælect. Jur. Nat. & Gent.

Quest. 4.

Ad S. 5. Verb. Ad sustendandas copias navales.

An valet societas navalis armata, quæ Admiralitas dicitur?

Disting. Ad nudam defensionem, ac propellendam vim Piratarum ac hostium aliorumque invadentium, simpliciter valet, nec opus est consensu Superioris, cum illa defensio sit juris naturalis. Ad laceffendos verò alios, vel occupandum loca aliqua, non valet, nisi ex mandato & concessione summæ potestatis, quæ jus belli gerendi habet, quod hoc casu illius potestatis nomine geritur,

eique occupatu acquiruntur.

Sectio III.

Exhibens Justitiam Belli & Pacis fundatam
In

Historia Naturali Regni
Portugallici,

Ex Botero, Relendio, Oliveira & Autore libelli de Libertate Portugalliæ, &c. desumptâ.

Art. I.

De

Potentia Regni Portugallici, ubi de eorum navigationibus & ditionibus ac fortalitiis extra regnum.

I.

Constat, hoc Regnum olim longè frequentius habitatum fuisse quam nunc, quod exhauriatur regnū frequentibus navigationibus coloniisque in remotissimas orbis partes, Brasiliam, Æthiopiam, Indias, Chersoneum auream, Moluccas insulas: in quibus adeundis quotannis infinitorum hominum fit jactura, pereuntibus nautis vectoribusque in mari variis calamitatibus; solebant enim mitti illuc quotannis circiter sex millia virorum, quorum vix tertia pars redibat in regnum. Quam
popu-

populosa verò nihilominus sit hæc terra, indicio est, quòd Joannes Rex expeditionem in Africam suscepisse dicitur ducto in eam exercitu quadraginta millium. Et tempore Regis Sebastiani in Regno fuerunt numeratæ mille ducentæ cohortes peditum, delectu tantum factò ex Agricolis & Mechanicis, neque tamen omnibus: erant autem pleræque cohortes ducentorum capitum, quædam & trecentorum, & quadringentorum: Sed putà, omnes tantum ducentorum fuisse, efficient numerum ducentorum & quadraginta millium, quorum maxima pars infeliciter occubuit. Non facio hic mentionem equitum, quorum etiam ingens in Regno numerus, quia eorum ratio commodè iniri non potest.

S. 2. Præterea Portugalliæ Reges magnificum quid habent præ aliis Regibus & Principibus; scilicet, quod in contenti vassallis suis & ministris donare possint valorem plurimum myriadum, datis saltem literis: consistit quippe beneficium hoc in largitione Gubernationum, & Capitaniarum, quæsturarum, aliorumq; munerum penè infinitorum; item in concessione & licentiis navigandi ad has aut illas regiones extra Regnum, puta in Indiam orientis, Bandam, Maluccos, Chinam, &c. quarum litterarum beneficio statim argentum ab aliis obtineri potest, sine detrimento Regis & subditorum. Ita Autor Libelli de Libertate Portugalliæ.

S. 3. Sanè populissimum esse hoc regnum, nemo poterit dubitare qui animum adverterit ad immensum numerum familiarum, quæ passim in colonias sunt deductæ, ad Insulas, sicut in totam Africæ oram ad extremos usque Asiæ fines, & in Brasiliam, qua latissimè patet: & præterea cogitandum, illos non minimam quoq; partem colonorum facere in America: Nam gens commerciorum avida & scientissima, etiam contra mandatum & voluntatem Castellanorum in intima & optima illius continentis & Insularum penetravit. Atque his tamen non obstantibus ipsum Regnum ita plenum est incolarum, ut neq; agrorum cultura usquam vacet, neq; de militum, navali-
humq;

liumque sociorum penuria conqueri possint : ita ut non modo suis sed & Castellanorum partibus agendis abunde haecenus satisfecerint. §. 4. Supra omnia aestimanda veniunt opportunissimus situs ad mare, & nobilissimorum portuum copia, quales vix singuli aliis Regnis ut plurimum contingunt. Quo fit ut & populus navium fabricandarum industria & navigandi peritiâ excellat. Cujus rei navigationes in longe disitas regiones, & summus periculorum contemptus faciunt fidem. Neque negandum est, Portugallos reliquis Europæis facem in ultimum orientem primos prætulisse. Unde facile cogitari potest, Portugalliæ Regis potentiam in mari non esse exiguam : siquidem tot classes continuo alit, quibus provincias suas longe lateque disitas quasi colligat & protegit. §. 5. Cæterum potentia Regni Portugallici maximè aestimari potest ex ditionibus, Castris, fortalitiis & oppidis munitis, quæ Portugalli possident. Ditionis illorum cognoscere licet ex titulo quo Reges utuntur, de quo agetur infra. Scilicet Regnum Portugalliæ duobus Regnis comprehenditur, Portugallia in specie ita dicta & Algarbia. In Portugallia ipsa non multa fortalitia inveniunt præter locum illum, qui dicitur Port à Port, & urbes ac castra in confinio Hispaniarum, quæ ante non multos annos sunt munita. Attamen Portugalliam non parum munit natura ipsa montibus, & ad alterum latus Oceano, quibus sat tuta est. §. 6. Algarbia verò nomen est provinciæ sextæ Portugalliæ, quæ antiquis Turdetania. Hanc regionem (ut diximus Sect. 1.) Alfonsus sapiens Rex Legionensis dotis nomine Alfonso III. Regi Lusitaniæ, cum eam paulo ante à Mauris evicerat, dedit. Ex quo tempore Reges Portugalliæ Algarbi Reges sese dixerunt. Inde titulus regni datus provinciæ. §. 7. Reliqui tituli Regis Lusitaniæ sunt ditionum in Africæ, Asiæ, & Americæ oris maritimis, quo nomine cum mare Atlanticum intelligatur, hinc Brasilia imprimis comprehenditur. Horum ut ratio evidens sit, repetendum est

est ex Sect. I. quæ loca à Portugallorum Regibus subacta vel occupata sint. Quomodo verò Portugalli novam in Indias viam, novasq; regiones detexerint, atque in hoc itinere admiranda armorum victoriarumq; felicitate in Africa, Perside, India, & America tot insignia loca, commercia, divitiasq; & opes sibi adquisiverint, & tantum orbem hodieq; Imperio teneat, id sic exponit Conestag. Majores (scil. Regis Emanuelis) diu multumq; Africae litus legentes propugnaculum Arginente ædificaverunt, Insulas Hesperidas (quas jam Capitis viridis insulas appellant) imperio suo subjecerunt, in Æthiopia arcem S. Georgii (quam Minam vocant) exstruxerunt: Insulam Principis, & S. Thomæ, & alias nonnullas Insulas minores circumvicinas occupaverunt. Præterea Portugalli in ita cum regno Congensi, & Angollensi (quorum incolæ sunt Æthiopes) amicitia, caput Bonæ spei, & insulam S. Laurentii prætergressi, è regione illius Soffallam, Mozambicam, & Melinden (quæ sunt continentis) partim amicitia contractâ, partim etiam vi, prout incolarum ingenii erant, adhibita in potestatem redegerunt. Inde sub Rege Emanuele mare rubrum præterierunt, & institutis Socotoræ & Calahiatæ commerciis, sinum maris Persici, & Indifluvii ostium prætervecti, atq; Indiam ingressi, in regno Calicuti, Cochini, & locis circumvicinis pedem posuerunt: sed nusquam firmitus, quam auspiciis Alphonsi Albuquerquey, celeberrimi Ducis in Goa, quæ est insula regni Accem, vicina regioni Idalmaci, & hodie est civitas Archiepiscopalis, caput omnium eorum regnorum, & sedes vice-Regis. S. 8. Atque inde postea progressi ulterius, hinc inde parva quædam propugnacula extruxerunt: quinimo etiam retrogredientes usq; ad ostium sinus Persici, Insulam Armuzium occuparunt, & in eo litore multa loca, ut Chaul, Damane, Bazani, & Dio subjugarunt. In Promontorio Malabaris (quod vocant caput Comeri) versus sinum Gangeticum, negotiantur, & arcem habent in Insula Zeilan, ubi nascitur optimum omnium cinamomum. Inde versus Ori-

entem prætervecti eum, quem dixi, sinum & ostium Gangis, invenerunt alterum littus, in cujus Isthmo (quam antiqui auream Chersonesum vocabant) occuparunt urbem Malacam, distantem 25. milliaribus à magna illa Insula Samatra, quæ & ipsa à multis pro Taprobane habetur. §. 9. Et inde progressi ulterius, partim negotiando in regno Peru, & aliis regnis in continenti sitis: partim navigando, invenerunt minorem & majorem Giavam, Regnum Sinarum, magnum archipelagus insularum Molucarum, unde cariophyllon, moscocaryon, & multa alia aromata advehunt, denique Insulam Japponem: & tandem eousque penetrarunt, ut obvios ibi habuerint Castellanos, qui regiones occidentales a Christophoro Columbo Genuensi, sumptibus & auspiciis Regnum Castellæ detectas, investigabant: atque ita per harum duarum nationum navigationes universus mundus circumdatus fuit, & Oriens cum Occidente conjunctus. Occuparunt etiam tempore ejusdem Emæuelis è regione Æthiopiæ & capitis bonæ spei, provinciam quæ Sanctæ Crucis vocatur, & vulgò Brasiliæ, Regno Peru contiguam, quæ secundum littus in mille quingentorum milliarum longitudinem extenditur. De Azoribus insulis, quas a Berencurio venditas obtinuerint, confer Thuan. L. 1. p. 25. L. 75. p. 737. Hucusque Conest. §. 10. Becman. in Histor. Orb. terrar. p. m. 471. scribit, quod cum Portugallia Hispanis subjecta esset, bello inter Hispanos & Batavos fervente, littorales partes Insulæ Ceylon, Litus Coromandelicum, & alia Malaccam usque Belgæ sua fecerint, qui & Cochinum Anno MDCXXII. occuparint, sed pax inter ipsos & Portugillos facta sit. Ubi addit, quod eodem Anno Rex Persiæ, opera Anglorum adjutus, Portugallis Insulam Ormutz eripuerit, urbeque diruta commercia in urbem Gamron ad continentem sitam transtulerit; Mascateâ quoque in Arabia ab Arabiæ Principe non ita pridem exuti sint. Denique in Africa citeriori locus Tanger. Anno MDCLXII. cum Catharina infante

Por-

Portugallica in Angli Regis potestatem concesserit. S. II. Principes finitimos quod attinet, notandum, quod præter Principes amicos & vectigales sive tributarios, hæc ditiones limites jungant cum potentissimis inimicis; nimirum Rege Persiæ, & Cambajæ, qui jus prætendit in aliqua loca, quondam sua: uti & cum potentissimis Principibus Regni Decan, Calecuti Rege & Narsingæ. Licet verò hi omnes nervos intenderint ad recuperandum Dium, Chaul & Goam vicinaq; loca, nihil tamen, quod alicujus momenti esset, potuerunt efficere, sed Portugalli hæcenus horum molitiones subverterunt. Verùm nullum graviozem inimicum habent Portugalli quàm Turcas, qui è mari rubro, ob opportunitatem oppidi Adenis, sæpe illos ex India pellere conati sunt, nunc à Rege Cambajæ invitati, nunc à propria ambitione incitati. Maxima classis fuit 64. navium, quam misit ad Dium, sed turpiter in fugam acta. Alteram item 27. navium ad expeditionem Ormuzianam destinavit, quæ ferè tota oppressa fuit & conquassata. In Ceylan nunquam multum habuerunt præter arcem Columbo; nam Rex, qui ibidem ipsorum vectigalis erat, Regno ejectus fuit à Singa Pandar Mahumetano: unde hic Rex exul, Portugallorum opibus sustentatus est.

Quæstio I.

Ad S. I. verb. quorum maxima pars infeliciter occubuit &c.

An DEUS victoriam belli semper tribuat parti justitiorem causam habenti? Resp. Quod Actio judicialis inter privatos, id bellum quidem est inter Principes, quib9 alius modus juris recuperandi nõ est, quoniam nullum judicem superiorem habet. Itaq; victoria est quasi sententia litis, quæ deciditur à Deo summo rerum arbitro, in cujus potestate est belli alea. Ille tamen sententiam fert victoriamque largitur non semper ex jure hujus negotii, sed fere quemadmodum dicit Triphonius de deposito à prædone fa-

Et; & in l. 31. §. 1. ff. de depof. ait, duo esse in deposito tali, jus contractus cum latrone initi, & jus totius negotii, quod ex omnibus personis, quæ continguntur, constat; si contractum inspicias, debet depositum restitui prædoni; at si æquitatem totius negotii consideres, debet depositum hoc restitui Domino vero. Eodem modo res se habet in victoria, quæ fortè alicui contingit, qui bellum injustum suscepit. Nam sunt in bellica causa duo, scilicet justitia causæ præsentis, & qualitas seu justitia suscipientis bellum: Hinc in bello si consilium Divini Numinis inspiciamus, Deus illud judicium sæpe fert non de causa belli tantum ob quam homines hoc susceperunt, sed de tota injustitia populi totius, vel de ejusdè innocentia. Ideo sæpius fieri potest, ut ei qui in hoc bello habet justam causam, tamen propter alia peccata victoria denegetur. Interea tamen, quantam vim habeat in bellis justitiæ conscientia, passim ostendunt historiæ scriptores, qui victoriam sæpe huic causæ præcipuè adscribunt: Inde proverbium illud: rarò sospitem redire illum, qui injusta arma sumserit. Nec movere quenquam debent prosperi successus iniquarum molitionum: Satis enim est, quod causæ æquitas suam quandam eamque magnam habet vim ad agendum, quanquam ea vis, ut in rebus humanis accedit, sæpe aliarum causarum oppositu ab effectu impeditur.

Quest. 2.

Ad §. 4. verb. Etiam contra mandatum &c.

An liceat negotiari in alieno territorio, invito Domino territoriali? Resp. Neg. Nam transitus quidem omnibus hominibus jure naturali competit, adeoque & omnia, sine quibus commodè transiri non potest, licita sunt: verum sub jure transitus non continetur, ingredi ita territorium, & negotiari, ut ibi aliquid vendere, vel operari invito Domino liceat. Itaque Princeps potest jure territorii prohibere, quia à jure Imperii (uti dictum) excipitur tantum jus transitus:

in

in cæteris itaque exercitii seu territorii usibus non exceptis potest Princeps jure Imperii extraneos arcere, licet extranei illi velint vectigal solvere.

Questio 3.

Ad S. 11. verb. Rex exul &c.

An Rex regno ejectus retineat Majestatem? Resp. Si ejectus sit à tyranno privato, tunc Rex ejectus retinet summam potestatem, licet populus in illum tyrannum consenserit. Nam populus suâ pactione non potest jus quæsitum Regi auferre nec quicquam disponere in præjudicium juris Regii: cum enim populus jus suum semel transtulit in Regem ejectum, id quod non habet, in tyrannum transferre non potest. Dixi, si ejectus sit à Tyranno privato; qui non habet jus belli. Secus est in aliquo Principe, qui jure belli alterum Principem ejicit: nam quoniam alium judicem non habent, bello res decidenda est, ideoque Cives belli victoriam sequi debent. Idem est si civitas in duas partes recedat, atq; adeò arma in propria viscera vertat, ac bellum civile gerat: tunc enim disceptatio est inter duas summas potestates, seu potestatem summam prætendentes, & bello res decidenda est, quia sunt partes æquales & neutra pars judicem admittit: adeoque neutra pars habet tunc jus in alteram vel ejus adhærentes, donec per victoriam uni parti summa potestas adjudicetur. Unde sequitur, quod primo illo casu (scilicet ubi tyrannus privatus est, qui regnum occupavit) Rex ejectus mandare possit civibus, ut tyrannum occidant vel ejiciant; cui si cives possint, parère tenentur; secus duobus posterioribus casibus.

Quest. 4.

Ibid. in verb. Rex ipsorum vectigal erat.

An dari possit regnum vectigale cum summa potestate? Aff. nisi in signum subjectionis solvatur vid. Grot. lib. 2. cap. 3. S. 21. 22.

Art. II.

De

Provinciis & Urbibus precipuis Portugalliae, ubi
in specie de Ulyssippona.

I.

Dividitur tota Lusitania in sex provincias, quarum prima
vocatur Alentejo, id est, Transtagana, longa leucas 36.
lata 34. à Cimes pago ad civitatem Elvas & Olivencam. Hæc
Provincia omnium est fertilissima: quocirca, uti Romanæ Rei-
publicæ horreum antiqui scriptores Siciliam appellarunt, unde
Romana Civitas alebatur, ita Regni etiam Lusitani horreum
jure dicemus Regionem Transtaganam. §. 2. Secunda est
interamnensis seu Duri-Miniensis à Porto ad Valencam, longa
leucas 18. lata 12. Hæc licet tam exigua sit, tamen centum tri-
ginta habet monasteria satis opulenta, & etiam M. CC. LX.
Ecclesias parochiales præter Bacarensem metropolitanam & Epi-
scopalem Portuensem, aliasque collegiatas quinque: habet pon-
tes CC. lapideos, quinque millia fontium perennium & sex portus
maritimos. Præter amplissimos redditus qui supra millionem
aureorum Ecclesiasticis solvuntur, colligit ex hac Provincia Rex
in singulos annos viginti supra centum aureorum millia, to-
tidem privati Domini ac Dynastæ. Est itaque hæc regio tam ho-
minum quam rerum omnium, quæ ex terra gignuntur, opulentis-
sima; nam & conjugia eximia liberorum fecunditate, ac cre-
bro vigesima quinta prole exuberant, & de rerum abundantia
apparebit ex Art. 3. §. 5. intr. Venationi quoque & aucupio est
maximè opportuna; alitibus enim sylvarumque animantibus a-
bundat, neque aliunde canes venatici, aut volucres rapaces ma-
gis sunt quærendæ; utrumque enim nec ignobile tellus præstat.
Ita denique regio ista aspectui est jucunda hominumque usui com-
moda

moda, ut eam non immerito terrestrem Paradisum possimus nuncupare; in illa siquidem toto anno vernantes flores invenies, quasi ver primum semper efflorescat; unde Strabo Lusitaniam solum fortunatum appellavit. §. 3. Tertia appellatur Transmontana à fluvio Tamaga ad Episcopatum Mirandæ longa 30. lata 20. leucas. Hæc regio nimis arida est, uti fermè solent esse feraces auri regiones, & idcirco aliquæ ibidem sunt a transactis ætatibus aurifodinæ; frumenti tamen, vini, ac pecudum satis ferax, ut sibi non tantum, sed conterminis quoque victum præbeat. §. 4. Quarta provincia dicitur Beira à Coymbra ad Guardam continens totam regionem, quam vocant Ribeira de Coa, longa 36. lata 33. leucas numerando ab Aveiro ad Tourones. Est regio amœnissima, ob fluvios, qui eam pluribus locis intersecant; frumentum ac vinum, quod suis incolis sit abunde, tellus profert. §. 5. Quinta appellatur Estremadura, ad mare à Cascacis ad Mondego, in continente autem ab Abrances ad pontem Coimbra; longa 35. lata 18. leucas. Hæc provincia (cujus caput est Ulysippo) feliciorum in Lusitania tractum occupat, in quo omnia, quæ terra profert, visuntur laudatissima. §. 6. Sexta est regnum Algarbiæ à Ceixe ad Castromarinum, è regione Aijmonty, longa 28. lata 8. leucas. Hæc pars Lusitaniæ ita ficetis est occupata & vinetis, ut aliquando à vicinia victum exigat, si annorum minus faveat clementia. Abundat vino nobili, & oleo, quæ simul cum fico, uva passa, amygdalo, thyno, ac Sardania (ea communis est, merx istius regionis) in exterarum regiones transferuntur. §. 7. In Genere, Regni Portugalliæ ambitus esse censetur leucarum sive milliariarum Hispanicorum DCCCXXCV. Præcipuæ civitates (quod nomen cæteris oppidis non attribuitur, nisi sint urbes capitales vel Episcopales, vel præcipuis privilegiis ornatae) sunt Olysippo, Conimbria, Lameca, Visæum, Miranda, Porrus, Portalegra, Leria, Guarda, Elva, Bragantia &c. In Portugallia invenies

veniens oppida CDLXX. in quorum numero pagi & vinculi rustico-
 rum non computantur. S. 8. Totius Regni caput est Ulyssipona,
 vulgo Lisbona: quæ in Theatro Madriti, sic describitur. U-
 llyssippo est regnum per se, ad quam conveniunt variae nationes
 ad commercia exercenda. Obtinuit in longitudine duas leucas,
 à conventu Belen, ad Monasterium S. Benedicti vetus: Numerat
 ædes viginti septem mille, oppidanorum numerus nunquam ritè
 potuit subduci: Curiosi tamen numerant quingenties mille. Horti
 & prædia superant septem millia. Obtinet quadraginta paro-
 chias & 3388. fratres sacramenti; qui assuere processioni solenni
 habitæ Anno 1619. cum Philippus tertius ibidem esset. Habet vi-
 ginti & quatuor monasteria religiosorum, & in iis 1465. viros:
 Decem & octo conventus monialium, in iis 1833. religiosas,
 quatuor Xenodochia, unum Hospitale, & Domum misericordiæ,
 in quâ anno 1618. ægri è variis morbis curati 11150. & factæ sunt
 missæ 28272. Ejus reditus nonnunquam ascendunt ad triginta
 & quatuor millia crusatorum. Fungunt connubio orphanos, re-
 dimunt captivos, auxiliantur pauperibus & peregrinis: sepe-
 liunt defunctos in carcere & mari: absolvunt debita incarcera-
 torum ob æs alienum: deniq; vix quicquam simile videre est in
 orbe Christiano. S. 9. Hanc urbem Alfonsus I. Rex ita Mau-
 ris ademit. Cum Christianorum exercitus reversus è Palaestina
 post captam Damiatam, sive Pelusium, Ægypti urbem, navi-
 garet Oceanum, accidit, ut tempestate coacti, in Portugalliæ
 littora appellere, inque terram descendere cogerentur. Ob-
 sidebat tunc Alfonsus Ulyssipponem, sed non magna cum spe po-
 tiundæ urbis. Commodum autem advenerant naves Germa-
 norum, quæ redeuntes ab Asia per fretum Gaditanum ingressæ
 Oceanum Septentrionem petebant. Horum tam bonâ & forti
 opera usus est Alfonsus, ut non tantum ceperit hanc urbem, sed
 & multa alia insuper loca in suam potestatem redegerit. S. 10.
 Ne autem ingratus esset pro tam opportuno auxilio Rex,
 hunc

hunc nationi Germanicæ honorem habuit, ut eam particularibus æternisque donaret privilegiis, quibus gauderent præ regni Lusitanici indigenis; proposito Edicto irrevocabili, ut omnes Germani, qui impostertum vellent habitare aut negotiari in regno Portugallicæ, liberi ac immunes essent ab omnibus vectigalibus portoriis, censu, contributione, subsidiis, non ipsi solum eorumque uxores, liberi, domestici, servi; sed & bona ac domicilia eorum omnibus exempta oneribus: utque ipsis liberum esset, non obstantibus regni legibus sumtuariis, vestire se quomodocunque placuisset, ornareque corpus auro, margaritis, gemmisque, quod indigenis, Lusitanis nequaquam permissum est, quos lex vestiaria intra mediocritatis & modestiæ compingit cancellos. S. II. Tertio, ne Germanus ullius judicis sententiæ stare cogeretur, excepto solo crimine læsæ Majestatis, & quidem in ipso hoc crimine, ne ab alio quàm suo iudice judicaretur, qui appellaretur iudex Germanorum. Quarto, ut Germani immunes essent ab omnibus officiis servitiisque vel regno vel Regi præstandis, ad quæ nolentes nemo cogeret: sed ne quidem contributio aut subsidium pecuniarium ab iis exigeretur, etiamsi ipsa regni necessitas aut defensio status id postularet, ad quam tamen rem omnes cives Lusitani multis modis obligati sunt. Quinto, ne domus Germanorum, sive eas locatas haberent sive emptas, assignarentur unquam usibus aut servitiis Regis vel aulæ ejus, cui quidem oneri cætera civium domicilia subjacent. Postremo, ut facientibus inter per Lusitaniam Germanis omnes Hospices & pandochei summâ promptitudine ministrarent, ante cæteros pro ipsorum pecuniâ inservirent, eosque honorificè exciperent. His aliisque privilegiis Germani non tantum in præsens tempus exactè observantis plenè gaudent, sed quotannis propemodum utuntur auctioribus, cum ipsi Germani vicissim non desinat de Lusitanis, quibuscunque possunt modis, benè mereri.

*Quaest. 1.**Ad §. 2. Verb. Venationi quoque & aucupio.*

Jus venandi ad quem jure naturali pertineat? Resp. Divi-
 sis occupatisque territoriis summæ potestati id tribuen-
 dum, quippe ad quam pertinent omnia in territorio jura,
 quæ nondum sunt privatis acquisita; potestque illa eam in
 rem, uti de aliis juribus, quæ nondum privatis quæsitæ
 sunt, eorumq; acquisitione, leges facere. Cum igitur leges
 Romanæ & Justinianus jus venandi omnibus jure naturæ
 tribuunt, nihil aliud per jus naturæ intelligitur, quàm jus
 Gentium secundarium, seu positivum, quod Princeps in
 suo territorio abrogare potest.

*Quaest. 2.**Ad §. 9. Verb. Ut non tantum ceperit hanc urbem, &c.*

An copiis auxiliantibus cedat pars præde sive urbis quæ capitur?
 Resp. Neg. sed capta ei Principi solum cedunt, cujus auspi-
 ciis bellum geritur, (alias germani ex hoc capite possent
 prætereundere jus in Olisibonam) quoniam is tantum ex bel-
 lo acquirit, qui habet jus belli. Dein omnia in bello sunt in-
 strumenta Principis, qui bellum gerit; satis autem notum
 est, quòd ei acquiratur, cujus nomine quis acquirit. Ergò
 jure naturali quicquid in bello acquiritur, hoc Principi ac-
 quiratur, cujus auspiciis bellum geritur, & hoc jus tamdiu
 obtinet, donec appareat Princeps inde aliquid concessisse
 militibus quod tunc habent milites non ex jure naturali, sed
 ex donatione Principis. Sic olim Principes concedebant mi-
 litibus res mobiles, quas acquirebant, quod consensu comu-
 ni plurium gentium introductum, & tandem dictum fuit jus
 gentium, estq; id jus prædæ, quod hodiè non ubiq; amplius
 obtinet. Solent verò hodiè pacta erigi, quid milites retinere
 debeant, quid verò ad suos officiales ferre: Solet tamen etiã,
 quod quis cum periculo suo capit, id ei ex liberalitate seu
 humanitate relinqui, ad animandos conciliandosq; milites.

Quaest.

Ad S. 10. Verb. Proposito edicto irrevocabili &c.

An privilegia ab Antecessoribus data possit Rex Successor revocare? Hæc valde agitata quæstio est, eandemque propè causam habet cum illa: An etiam Successores obligentur fœderibus & pactis Antecessorum? Ratio dubitandi est, quia par parem obligare non potest. E contra ex altera parte dubitandi ratio est, quod pacta, fœdera, & privilegia plerumq; non restringantur ad vitam Principis fœdus ineuntis; sed etiam intentio confœderatorum illuc tendat, ut & successor obligetur. Sed Resp. 1. in statu Reip. Aristocratico & populari, etsi primates seu Dures moriantur, manet tamen obligatio in successoribus; Ratio est, qui Principes seu Duces illi non habent jus imperii, sed imperium penes Remp. vel Senatum est; Respublica autem manet eadem idemq; Senatus, nec mutatur, etsi Duces illi seu Principes moriantur. V. G. Respublica Veneta, etsi Venetorum Dux moriatur, obligatur ad servanda fœdera, quia hic non magis imperiũ habet in Rep. Veneta, quàm singuli Senatores. Resp. 2. In regnis verò ac Principatibus distingvendum est, num fœdus seu conventio in factio personæ consistat, v. g. de mittendis auxiliis, colendâ amicitia, &c. & hoc casu, si promissum sit intuitu atq; affectu personæ Principis, Successori ejus non debetur; secus si affectu & contemplatione Principatus; An vero non in factio, sed in translatione rei vel juris consistat? & hoc jus semel ritè quæsitum nunquam auferri potest, sed ad successorem quoque transit. Tutius tamen est, ad lites ambiguitatesque quin & malitias hominum evitandas, renovare fœdera & pacta cum Successoribus. Resp. 3. Nequidem ipse Rex, qui promisit, tenetur, si appareat, fœdus id Reipub. noxium valde & periculosum esse. V. G. si plus æquo ærarium eo exhauritur, quoniam fœdus

tales excederet terminos gubernationis seu administrationis; Regnū enim, ejusq; jura non sunt in liberrima potestate Principis, sed sub ejus tantum administratione, quanquam excellentiore, quæ ad defendendā conservandamq; Remp. pertinet. Ergo absolvendus videtur, si non possit satisfacere pacto, quod terminos potestatis suæ excedit atq; ad destructionem Imperii tendit. Sane Elisabetha Regina Angliæ, cum promississet Belgis auxilia diuq; præstitisset, postea cum nimis gravia illa Reip. essent, habitâ JCorum deliberatione, imposterum ea se non amplius debere putavit. Vid. Camden. *ad Ann. 1595.* Quantum ad privilegia ab Antecessoribus concessa, eadem decisio est; Si enim ex causa juris translative sint data, tunc nec is, qui dedit, nec successor jus semel translatum revocare potest. Secus, si mera gratia & instar precarii sit. Ad solutionem vere debitorum, quæ contraxit Antecessor, non tenetur successor, nisi vel hæres, vel in remp. versum sit.

Quæst. 4.

Ad §. 10. Verb. Non obstantibus Regni legibus sumtuariis, vestire se.

An leges vestiariæ pro ratione dignitatis constituendæ? Aff. quia vestium varietas & cultus corporis est signum extrinsecum dignitatis, quæ his veluti insignibus discerni solet, unde Justinus vestes vocat ornamenta dignitatis. *lib. 20. c. 4.* iisque matrona à viliori discernitur *in l. 15. §. 15. ff. de Injur. Conf. l. un. C. null. lic. in fren.* Atque ita in constitutionibus Imperii leges hæc vestiariæ sæpius repetitæ, semperque secundum varios dignitatum ordines ac gradus genera vestium distincta sunt. *Vid. Rec. Imp. de ann. 1577. tit. 9. & seqq.* quo Imperii lege ordines dignitatum luculenter dispositi, & in eos vestium decora digesta sunt. Hinc Rubitio Posthumo crimini datum, & inter accusationis capita relatum est,

est, quod palliatus fuerit, cum non esset infigne hominis Romani *Ærod. Rer. jud. lib. 9. cap. 12.* Et vestes, quæ uxoris, & quæ concubinæ causâ paratæ sunt, dignitate differre, dicitur *in l. 49. §. 4. de Legat. 3.*

Quest. 5.

Ad eundem §. verb. Margaritis, gemmis.

An Margaritæ non sint gemmæ? Resp. Nos cum *Jcto in l. 19. §. 10. ff. de Aur. arg. leg.* Margaritas negamus esse gemmas, nec gemmis legatis contineri Margaritas; ejusque rei veram esse rationem asserimus, quæ *in d. §. 18.* affertur, quod concha apud rubrum mare crescat & coalescat.

ART. III.

Lusitanorum Religio, mores, & ingenium regionis.

I.

Romanum omnes Lusitani agnoscunt Pontificem, & Romano-Catholicam sectantur doctrinam, suntque valde devoti, uti & plerumque Reges pios habuerunt. Gaudent duabus celeberrimis Academiis, Conimbricensi & Eborensi. Illa instituta à Joanne II. Rege; Hæc ab Henrico Cardinale, cum adhuc Archiepiscopus esset. Conimbricensem Philippus Hispaniæ Rex, etsi contra se sententiam tulisset in negotio successionis Lusitaniæ, servavit tamen non tantum, sed & præter opinionem omnium teste Thuanolib. 73. fovit & auxit. Judæi & Saraceni, inquisitione etiam in eos facta, toto olim regno expulsi sunt. §. 2. Laude bellica ab antiquis jam temporibus valent Lusitani, quod sint fortes, agiles, veloces, prompti & laboris patientissimi. Navigandi industriam quoque & periculorum contemptum ex vero quis æstimet, si recordetur quæ tempore Emanuelis & Successo-

cessorum ejus Regnum ac antea, navigationis fuerint susceptæ, primum ad oram Africae, dein ad ultimum usq; orientem; quin & orbis circumnavigati prima laus ipsis debetur. Mercaturæ autem jam à multis annis deditissimi fuere: unde incredibiles opes. Præcipua ipsorum laus fuit, quod semper amantissimi Regum suorum fuerunt, & obsequentissimi. Ob aëris salubritatem ad multam senectutem perveniunt Portugalli: Joannes Barrius, Historiæ Lusitanicæ scriptor gravissimus, se testem fatetur oculatum, in oppido villæ Regalis quandam Isabellam Ribeiram agnovisse, quæ superstites sibi filios, nepotes ac pronepotes sexaginta viderat supra centum. §. 3. Ludovicus Vertemanus, Venetus Senator, cum toto penè orbe lustrato ad Lusitanos in India belligerantes venisset, hoc eis testimonium dedit: Ego univrsam orbem peragravi, multis sæpe bellis interfui, sed hac gente Lusitanorum fortiozem vidi nullam. De fidelitate Portugallorum erga suos Reges sufficiat illud præconium. At cujus hominis? Non domestici, sed externi, sed Belgici, sed Salmanticensis Professoris & diligentissimi chronicon Hispanicorum contextoris. Quænam gens, inquit, toto reperitur orbe Regi suo obsequentior, quam Hispani, quos cum quotidie Reges sui cum vitæ periculo in remotissimas regiones, & alio, ut ille ait, sole calentes, ad oppugnandos barbaros mittant, eâ accinguntur alacritate, quasi sine pulvere & sanguine rem essent domi gesturi, cujus rei, meo judicio, merita palmariam sibi laudem vendicant Lusitani, adeò Regi suo dediti, quasi ex unius vita penderet omnium. Et Alphonsus Mendoza S. I. in Oratione ad Philippum III. inquit: Fidei in Deum pedissequa est fides erga Regem, quæ sic eluxit semper in Lusitano, ut nihil supra possit excogitari. §. 4. Duarte Munez do Leano celebrat cum singularem pudicitiam virginum Portugallicarum, quæ ita educantur, ut non prodeant in publicum, nisi fortè ad Ecclesias, & ne ad eas quidem nisi velatæ

ut facies earum conspici non possit: tum matronarum quoque castitatem & fidem erga maritos, ita ut supra modum abhorreant ab adulteriis, & ab iis, quæ se coinquinarunt, easq; quæ vel malè audiant, à consortio suo segregent. Quin etiam eas minus amant, quæ crebro nubunt, vel ad secundas nuptias trans-eunt. Grande quoque probrum ducunt maritalæ, maximè nobiliores, absente marito chartis aut aleæ ludere cum alienis, nec facile hoc agunt, nisi cum germanis aut consanguineis. Indecorum quoque existimant vinum bibere. Oeconomæ sunt diligentes, & in omnibus domesticis officiis admodum industriæ, in vestitu decoræ & splendidæ, & munditiæ singularis. S. 5. De hodierno hujus regni cultu, deque ejus admirabili tum amœnitate, tum etiam omnis generis frugem copia atque ubertate, supervacaneum existimo verba facere. Antiquitus autem ea de re omnium optimè Timocrates, qui lib. Historiarum trigesimo quarto, de sui temporis annona ac rerum precio ita scribit: Ob optimam aëris temperiem animalia ibi sunt fœcunda atque homines; nec unquam fructus desunt in ea regione. Hordei siclus qui minimum continet, drachma venundatur, & tritici novem Alexandrinis obolis, vini metreta drachma; hædus mediocris obolo, sic & lepus: at agnus trium vel quatuor obolorum pretium esse consuevit. Sus qui ad centum librarum pondus accedat, quinque drachmis in cœnas emitur, ad ficuum talentum trius obolis emitur. Vitulus drachmis quinque, bos iugo aptus decem; sylvestrium vero animalium carnes, neque pretio quidem ullo dignæ putantur, sed has inter se conferunt, benigneque admodum vicissim largiuntur ac mutant. S. 6. Præter aurum & argentum, quorum Lusitaniam olim feracem fuisse nemo ignorat, & ne nunc quidem exhaustam, etiam stannum habet plurimum, præsertim circa conventum la foës, ubi stanni fodinæ à Regiis Quæstoribus pretio locantur. Abundat quoque ferro, præsertim in oppido Penella. Plumbo quoque abundat prope Arme-nham,

nam, ad radices montis Etminii. §. 7. Præter Crystallum, cujus copia jam vilitatem peperit, in Regno hoc reperiuntur multæ gemmæ & pretiosi lapilli. Duabus leucis ab Olyssipone juxta Bellas oppidum Francisci Corree, reperiuntur Hyacinthi optimi magnâ copiâ, tam in saxis quam separatim, qui cum Orientalibus certant. In Villa vizosa, principali urbi ducatus Brigantini, reperiuntur in visceribus terræ lapides virentes, quos vocant Turquesas, quorum multi certant cum Persicis. His annumerari possunt præstantissima marmora variis in locis; juxta Vianam reperitur marmor candidissimum, è quo, quia saxorum aliorum penuria ibidem est, extructa sunt templa omnia & pleraque ædificia; ipsaque itinera strata. Gagates quoque reperitur in variis partibus hujus regni, præsertim optimus in loco qui vulgo appellatur Batalha. Villæ vizosæ reperiuntur lapides virides valde pulchri, quorum copia in Hispaniam vecta, magnificentum regis palatium, quod vocant Escorial, adornavit. Hæc quoque omnia posuimus, ut cætera, in factis & historia fidem secuti eorum, quos antea retulimus: in quibus, si quid aliter se habeat, aut nunc forte mutatum sit, in ejus præjudicium quicquid dictum fuerit, id dictum non esto.

Quest. I.

Ad §. 2 verb. Orbis circumnavigati &c.

Quoniam transitus maris commercii causa liber sit, ita ut cuivis pro lubitu pateat? Resp. Affirm. Ratio est, quoniam transitus est jus & unicum remedium, sine quo societas & commercium humanum non potest sustineri: Atqui societas & commercium aliquod inter homines, quo mutuo aliarum nationum copia aliarum inopiæ succurrat, est juris naturalis, Naturæ enim jure constitutum est, ut sibi communicare possent homines, quæ desunt; Ergo etiam ea sine quibus hæc societas & commercium conservari non potest, sunt juris naturalis. Hi transitus igitur, qui societatis humanæ con-

jungen-

jungendæ gratia, V. G. commercii, & matrimonii, quærendi causa fiunt, impediri non possunt terrâ marive. Reliqui verò transitus V. G. exercitus traducendi causâ, &c. ita demum naturali jure concedendi sunt, si innoxii sint; quoniam licitum est unicuique defendere suum territorium ab omni periculo & metu damni, & competit tantum transitus innoxius. Ita Consultiss. vir Dn. PRESES in prælect. jur. & gent.

Quest. 2.

Ad §. 3. Verb. Cum vitæ periculo &c.

Q. An Rex habeat potestatem in vitam ac bona subditorum?

R. Hac in re sunt plures Principum adultores, qui omnia subditorum bona, Principum bona vocant, & Principem pro arbitrio bona subditorum ad se trahere posse jactant: iidem jus Principi tribuunt in subditorum corpora, ita ut Princeps possit jure virgines, matronas, uxores suum in arbitrium inflectere absque omni injuriæ ratione. Illud jus in bona subditorum exercere dicitur Rex Moscoviæ. Sed hanc opinionem ita crudè intellectam esse falsissimam, probatur ex disertis scripturæ verbis 1 Reg c. 21. v. 1. 2. 3. & 19. ubi Rex Ahab audit comminationes Eliæ, quod vineam Nabod invasisset: quod si verò singuli non haberent bonorum proprietatem, Ahab puniri non potuisset. Unde impiè loquitur Hobbes *Cap. 6. de cive, art. 16.* ubi ait, ex legibus tantum civitatis cognosci quid sit furtum, homicidium, adulterium. Itaque vera sententia hæc est, quòd Princeps habeat potestatem in bona subditorum duobus saltem casibus, scilicet vel quatenus ad defensionem & utilitatem Reipublicæ pertinet; vel in pœnam, si delinqvunt.

Questio 3.

Ad §. 4. Verb. Chartis aut aleâ ludere.

An lusus aleæ sit naturâ vetitus? Resp. Non quidem ipso jure

K

naturali

naturali, at ferè plerarumque cultiorum gentium legibus prohibitum fuit in pecuniam aleâ ludere, imprimis apud Romanos; quorum legibus nec perdita pecunia peti, imò soluta, etsi utriusque turpitudine videretur, repeti potuit. *tot. tit. ff. de Aleat.* Cicero in *Philipp. II.* valde exagitat Antonium, quòd Licinium Lenticulum lege, quæ erat de alea, condemnatum restituisset, innuitque factum hoc ideò fuisse, ut collusorem haberet. Græcis octo saltem ludi permisi, reliqui prohibiti erant, de quibus, ut & de aliis ludis, illustrium imprimis, sapientumque virorum vid. Alex. ab *Alex. Gen. dier. lib. 3 cap. 21.* Germani veteres malè apud Romanos audiebant, quòd tantâ essent lucrandi perdendique temeritate, ut, cum omnia defecissent, novissimo jactu de libertate & corpore contenderint. *Tac. de Mor. Germ.* Hodie quoque legibus Imperii actio denegatur ei, qui ex alea pecuniam petit. *Suß-Knecht Bestallung de ann. 1570. §. 70.* Et laudat Plutarchus Alexandrum Magnum, quod nullus ipsum ludus à negotiis abduxerit, nec milites ludere passus fuerit, *Plut. in Alex. M.* Quod, licet alioquin ludus naturâ prohibitus non sit, propter ingentes tamen abusus, qui vix evitari possunt, meritò probandum.

Quæstio 4.

Ad §. 6. Verb. Aurum & argentum &c.

Q. An gemmæ inventæ, aurifodinæ aliaque ad espota pertineant ad regalia de jure naturali? Resp. Affirm. Quæ enim post occupationem territoriorum in prima divisione dominiorum, inter subditos tactam, non venerunt in distributionem, sive in singulos distributa non sunt, illa manserunt sub publica potestate territorii: Atqui Aurifodinæ, gemmæ in littoribus maris, &c. non sunt in privatos distributa; Ergò manserunt sub publica potestate territorii sive Principis. Quod autem quibusdam locis mari-

maritimis, bona naufraga sibi vindicet fiscus, licet constet de Domino, pessima consuetudo est, & juri naturali penitus contraria; jam que dudum prohibita à Frider. Imp. in *auth. Navigia C. de furt.* Ita Ampliff. Dn. PRÆSES in *prælect. jur. Nat. & gent.*

Additio,

Quæ complectitur
Insignia & titulum Regis Portug.

I

Superest ut de Insignibus ac titulis Regnum Portugallia, de quibus in *præcedentibus* quadam *jam dicta* sunt, mantissa loco pauca addamus. *Insignia Portugallia ita exponit Jacob. Spener. in opere suo Heraldico. Scutum horum Regum argenteum est, & quinque; parmulas representat cœruleas in crucem dispositas. Singula autem parmula quinque nummis argenteis in decusim dispositis ornantur. Scuto circumdatur limbus coccineus, septem castella aurea referens. Caterum & olim Lusitania signum fuisse crucem testantur Historia veteres. Henricus quoque crucem argenteam in cœruleo scuto sumserat, expeditionis cruciata signum. Legitur quoque inter insignia Portugallia olim fuisse portam auream. §. 2. Causam quinque scutorum non unam allegant: Alii vulnera Christi quinque iis designari volunt; quam in rem referuntur litteræ Alfonsi Regis apud Caram. de Lobkovitz in Philippo L. 2. art. 7. Præcipio Succesoribus meis in perpetuum futuris, ut scuta quinque; in crucem & quinque vulnera Christi in insigne ferant, & in unoquoque 30. argenteos, & super serpentem Moysis ob Christi figuram, & sit memoriale nostrum in generatione nostra, & si quis aliud attentaverit, à Domino sit maledictus, & cum Juda traditore in inferno maceratus. Facta charta Colimbr. 3. Kal. Nov. Æra MCLII. Subscripta nomina Alfonsi R. & aliorum plurium. Hac tamen charta aliquibus suspecta est. Alii contendunt, electum fuisse hunc quinarium ad conservandam memoriam 5. Regum Maurorum, quos Alfonsus pralio vicerat. Vid. sup. sect. 1. art. 1. Ubi etiam exposui cum causam 30. argenteorum, qui insignibus inscripti fuerunt; tum rationem, cur nu-*